

IN MEMORIAM.

C. L. VAN PESCH,

Kolonel der Artillerie, Oud Gouverneur
der Kon. Mil. Academie.

DANKBARE HULDE VAN DE
REDACTIE VAN DE MILITAIRE
SPECTATOR
AAN DE NAGEDACHTENIS VAN HAREN
VOORMALIGEN HOOFDREDACEUR

A decorative ribbon graphic with a floral sprig on the left. The ribbon contains the text: "DANKBARE HULDE VAN DE REDACTIE VAN DE MILITAIRE SPECTATOR AAN DE NAGEDACHTENIS VAN HAREN VOORMALIGEN HOOFDREDACEUR".

Over de opleiding tot Officier van het Indische leger aan de Koninklijke Militaire Academie ¹⁾.

Onder dit opschrift komt in n°. 8 van het Indisch Militair Tijdschrift een opstel voor van de hand van den Kapitein NIJPELS.

Hierin bespreekt de Schrijver, na een kort overzicht van de nieuwe regeling van het militair onderwijs, de vakstudie meer in bijzonderheden en geeft hij vervolgens zijne meening ten beste over het Indische leeraarspersoneel en de wijze, waarop het wordt aangevuld.

De Heer N. heeft — zooals hij mededeelt — eene lans willen breken in het belang van het militair onderwijs, eene poging, die zeer zeker allen lof kan verdienen.

Bij het doorlezen van zijn geschrift komt echter niet duidelijk aan het licht, welk doel de Heer N. zich meer bepaald heeft voorgesteld hiermede te bereiken. Is het zijn streven om verbetering in den bestaanden toestand te erlangen of beoogt zijn schrijven eene critiek uit te oefenen op bepaalde personen? Is dit laatste het geval, geldt dan zijn aanval den samenstellers van het reglement op de Koninklijke Militaire Academie of wel het beleid van hen, die geroepen werden de bestaande bepalingen en voorschriften uit te voeren?

Schreef de Heer N. met het eerste doel, wat ik het liefst zou onderstellen, dan is zijne poging, hoezeer die ook op prijs gesteld moet worden, zwak. De richting, die naar zijne meening in de toekomst gevolgd moet worden, duidt hij niet altijd scherp aan, terwijl zijne wenschen beneden het peil blijven, waarop het onderwijs gebracht moet worden.

In de eerste plaats toch behoort, bij eene eventueele herziening, te worden vastgesteld welke vakken aan de voor O. I. bestemde cadetten moeten worden onderwezen. De Heer N. doet dat niet. Strategie en militaire aardrijkskunde b.v. mis ik dan ook in Schrijvers gedachtengang.

Voor al aan het onderwijs in strategie behoort echter eene plaats te worden ingeruimd, ten einde de historische feiten te kunnen toetsen aan de grondbeginselen der oorlogvoering; eerst dan kan uit de O. I. krijgsgeschiedenis de volle leering worden getrokken, waaraan zij zoo rijk

---

¹⁾ Dit artikel werd gelijktijdig ook aan de Redactie van het Indisch Militair Tijdschrift ter plaatsing toegezonden.

is. Zonder onderwijs te geven in de leer der oorlogvoering, is men genoodzaakt een groot aantal expeditiën te behandelen, wil men niet beperkt blijven tot de leerstof, welke enkele er van als bij toeval opleveren. De aanstaande Indische officier heeft bovendien, met het oog op zijne bestemming, evenzeer behoefte aan een zekere mate van strategische kennis en oefening als zijn collega, die voor den dienst hier te lande is bestemd.

Ook aan de militaire aardrijkskunde behoort eene plaats te worden ingeruimd, ten einde o.a. de ethnologie en de ethnographie van Nederlandsch-Indië en enkele aangrenzende staten uit een *militair oogpunt* te kunnen bestudeeren, enz.

Zóó luidt het oordeel van mannen, die door langdurige aanschouwing beter met de behoeften van het militair onderwijs bekend zijn dan de Heer N. en meerdere ervaring van Indische toestanden hebben opgedaan, dan hem gedurende zijn betrekkelijk kortstondig verblijf in de tropen mogelijk kan geweest zijn.

Ik zou gaarne de laatste zijn om te beweren, dat eene spoedige herziening van de reglementen en voorschriften der K. M. A. niet zeer gewenscht is. Wanneer men er zich echter aan waagt die herziening in het openbaar te bespreken, moet men voorzichtig zijn niet in de fout te vervallen, waaraan de Heer N. zich schuldig maakt. Hij hecht zich nl. krampachtig vast aan de letter der redactie van de leerplannen, zonder te trachten den geest er van op te sporen. Zoo zegt hij: „Het officiersexamen eischt niets anders dan: „voldoende kennis „der Indische krijgsgeschiedenis om hetgeen in het 2e studiejaar geleerd „is door voorbeelden te kunnen toelichten. De krijgsgeschiedenis wordt „dus alleen als voorbeeldengeefster voor de tactiek op prijs gesteld! „Zij wordt niet onderwezen tot vereering, niet tot algemeene ontwikke- „ling, niet tot vorming van hart en begrip, niet tot vorming van krijgs- „mansgeest, niet om tegemoet te komen aan het gebrek aan eigen „ondervinding op velerlei gebied, niet om den officier de geschiedenis „van zijn leger te leeren kennen, niet om hem de meesterstukken van „de krijgskunst te laten bewonderen, niet om hem te wijzen op de „fouten, die gezondigd en de rampen, die doorleefd zijn, niet als grond- „slag ook van alle militaire studie.”

Ik zou genegen zijn aan den Heer N. te vragen of hij, bij het geven van onderwijs in de krijgsgeschiedenis, met het leerplan in de hand, de talrijke gelegenheden heeft laten voorbijgaan om de voorbeelden van moed, van zelfopoffering, van krijgsbeleid, enz., enz., te onderstrepen en zoo tot het jeugdige gemoed zijner leerlingen te spreken? Immers neen? Wenscht de Heer N. dan in het leerplan aan te treffen: Onderwijs in de O. I. krijgsgeschiedenis tot vereering, tot vorming van hart en begrip, tot bevordering van krijgsmansgeest, enz., enz.? Waarlijk, het onderwerp is te ernstig om het door zulk eene phrasen-ruiterij belachelijk te maken.

Overigens zijn de opmerkingen van den Heer N. niet altijd juist.

Volgens hem b.v. leert de cadet „dat de artillerie op 4 à 2 KM. den eigenlijken strijd inzet,” terwijl als een der eerste grondbeginselen in het leerboek (I, blz. 312) met vette letter is aangegeven: „De artillerie zal (daarom) steeds trachten haar doel zoo dicht te naderen als de gevechtsonstandigheden slechts eenigszins gedoogen.”

De Heer N. beweert dat geleeraard wordt: „de stormloop vervult in den regel een zeer ondergeschikte rol. Het leerboek der cadetten zegt echter (I, blz. 141): „Moge het bajonetgevecht ook niet meer zoo dikwerf of liever gezegd in zoo grooten omvang voorkomen als weleer, de bajonetaanval behoort regel te zijn. Immers het gevecht met de blanke wapenen kwam in de laatst gevoerde oorlogen nog dikwerf genoeg voor, om daaraan de volle aandacht te wijden. In het gevecht der compagnie moeten de luitenants of als zoodanig dienstdoenden, in dat van het regiment ook de bataljonscommandanten en zoo vervolgens, ieder binnen den kring zijner bevoegdheid en op eigen verantwoordelijkheid van elke gunstige gelegenheid gebruik maken om in de vijandelijke stelling binnen te dringen”, en deed daaraan op blz. 10 eene beschrijving van het handgemeen voorafgaan, die zeker aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat.

Deze leeringen, in het verband beschouwd, waarin zij gegeven werden, zullen zeer zeker geen enkel aanstaand officier van het Oost-Indische leger schaden.

Wanneer den Heer N. veel tijd ter beschikking staat, verzoek ik hem eens op te zoeken waar men vinden kan, dat de cavalerie bij afdeelingen van geringe sterkte — zooals die b.v. in Indië optreden — „dagmarschen vooruit gaat om den vijand op te zoeken”. Trouwens, het kan hem bekend zijn, dat, in zake het gebruik der cavalerie in Oost-Indië, geschriften als van den Ritmeester de LANNON geen onbekenden zijn aan de K. M. A.

Geldt, zooals ik boven reeds vroeg, de aanval van den Heer NIJPELS de samenstellers van het reglement op de K. M. A. of wel het beleid van hen, die geroepen worden de bestaande bepalingen en voorschriften uit te voeren? In dit zeer bedenkelijke geval had de Heer N. duidelijker kunnen zijn. Hij had dan niet mogen verzuimen te vermelden, dat reeds in November 1895 — dus enkele weken na het in werking treden van het reglement op de K. M. A. — officieel werd medegedeeld, dat het Legerbestuur geene veranderingen wenschte aan te brengen, alvorens de nieuwe voorschriften, gedurende een volledig doorloopen cursus van drie jaren in beproeving zouden geweest zijn. Het wenscht de wijzigingen niet bij gedeelten doch in haar geheel tot stand te brengen, als gevolg van weldoordachte voorstellen; een standpunt, dat zeer goed te verklaren is.

De Heer N. had evenmin mogen verzuimen mede te deelen, dat niemand van het toen en thans nog aan de K. M. A. aanwezige personeel — uitgenomen een of twee personen — eenig aandeel heeft aan den inhoud dier bepalingen en voorschriften, die slechts als eene erfenis waren te aanvaarden. Hij werpe mij niet tegen, dat hij zaken en geen personen besprak, want de Heer N. weet zeer goed, dat de groote kring,

waarvoor hij schreef, in deze den toestand van de K. M. A. niet zal kunnen afscheiden van het personeel, dat er aan verbonden is, en alzoo het ongunstig licht, dat hij op die inrichting van onderwijs werpt, terugvalt op hen, die daaraan werkzaam zijn.

Thans, doch ook eerst thans is het oogenblik gekomen om van de opgedane ervaring gebruik te maken. Wat den algemeenen zin zijner uitgedrukte wenschen betreft, de Heer N. weet het, c'est prêcher les convertis; menigmaal werden de belangen van het onderwijs tusschen hem en mij besproken. De Heer N. kan dan ook die taak gerust overlaten aan de personen, die daartoe in de eerste plaats geroepen zijn, nl. de hoofden van onderwijs. Toch wil ik nog opmerken, dat ook in de bestaande programma's van studiën ruimte was om den cadetten alles te onderwijzen, wat den leeraar noodig en nuttig voorkwam — uitgenomen natuurlijk de boven door mij aangehaalde vakken —. Bovendien zal de Heer N. dankbaar moeten herdenken dat, noch van hem, noch van iemand onzer, de vrijheid, welke de leeraar zoo dringend behoeft, ooit op onnoodige wijze door het Bestuur der K. M. A. aan banden werd gelegd. Niemand heeft de Heer N. bijv. ooit belet om bij het onderwijs in oorlogsgebruiken zaken te bespreken in den geest der opstellen, opgenomen in het Indisch Militair Tijdschrift van 1897, blz. 413—460.

De oppervlakkige fantasieën van den Heer NIJPELS over de keuze van officieren-leeraren laat ik gaarne voor wat zij zijn. De aanstellingen van luitenant tot leeraar aan de H. K. S. (voor eene klasse kapiteins?) van majoors van het O. I. L. aan de K. M. A. (met een traktement van f 4500.—?) zouden op onoverkomelijke bezwaren stuiten. De Heer N. stapt hier zelf „uit de trekschuit in den sneltrein . . .” en valt dus om. Hij vergeet tevens dat routine de groote, zoo niet de beste leermeesteres is, die onderwijzers vormt. Nagenoeg geen enkele hoogere inrichting van onderwijs, ook buiten het leger, kan leeraren bekomen, die, bij den aanvang van hun optreden, de practijk van het onderwijs kennen. Elke hoogleeraar is dan ook nog geen docent.

Welke speciale opleiding de Schrijver bedoelt, waar hij de wet van 1890 aanhaalt, is voor mij, evenals voor velen uit mijne omgeving een raadsel. De „andere voorzieningen”, waarvan artikel 3 dier wet spreekt, doelen geenszins op de vorming van een korps militaire onderwijzers.

Zeer ongunstig is het oordeel van den Heer N. over de wijze, waarop het leeraarspersoneel voltallig wordt gehouden. „Bij de keuze van „leeraren” zegt hij, „wordt thans niet nagegaan of althans niet als „eisch gesteld, dat zij eene speciale studie van het te doceeren vak „hebben gemaakt. Officieren werden verrast door het aanzoek leeraar „te worden in een vak, waarin zij nimmer uitgeblonken hadden, waarop „zij zich nimmer in het bijzonder hadden toegelegd, ja, waarvan zij

„VOLSTREKT NIETS WISTEN, terwijl de tijd, gegund tot voorbereiding, zich „tot weken bepaalde.”

Het is mijn streven niet om de K. M. A. van de onverdiende blaam te zuiveren, die de Heer N. op haar werpt. Wel wil ik aantoonen, dat de Schrijver er niet tegen opziet zoogenaamde onthullingen ten beste te geven, die lang niet met den werkelijken toestand overeenkomen.

Kort vóór zijn vertrek van de K. M. A. heeft de Heer N. inzage gehad van de geheele correspondentie, gevoerd met alle op dat oogenblik eenigszins voor de betrekking van leeraar in aanmerking komende leerlingen van de Hoogere Krijgsschool, die bij zijn vertrek beschikbaar zouden kunnen zijn. Allen hadden zij bedankt, hetzij om redenen van financieelen aard, hetzij omdat zij vreesden hunne vooruitzichten in Indië als oud-leerling der H. K. S. te benadeelen.

Voorts werd nog aangezocht een Eerste-Luitenant, oud-leerling der K. M. A. en Ridder der M. W. O., wiens *antecedenten* alle kans boden dat hij een zeer bekwaam leeraar zou worden.

Eindelijk werd aan een gepensionneerd officier eene plaats als leeraar aangeboden. Die officier gaf echter de voorkeur aan eene civiele betrekking, wat financieel voordeliger was.

Overigens is van de met verlof zijnde officieren *niemand* door het Bestuur der Academie uitgenoodigd om als leeraar op te treden, om de zeer eenvoudige reden, dat geen gegevens voorhanden waren om hunne komst te verlangen. Het aantal verrassingen, door den Heer N. bedoeld, is dus noodwendig nul geweest.

Na het vertrek van den Heer N. is het onderwijs in de onder mij ressorteerende vakken opgedragen aan een Indisch officier, oud-leeraar aan de Militaire School te Haarlem, die door den Directeur dier School in alle opzichten aan den Gouverneur der K. M. A. was aanbevolen, zoomede aan een ander, die zichzelf aanbood.

Hoewel deze laatste zeer jong was, meende het Bestuur der K. M. A. *in de gegeven omstandigheden* de aandacht op hem te moeten vestigen, wijl de van hem aan de inrichting voorhanden gegevens, zoomede de inlichtingen door zijne oud-leeraren verstrekt, allen grond gaven om te vermoeden, dat hij goede diensten aan het onderwijs zou kunnen bewijzen. Te meer was zulks het geval, omdat bedoelde officier genegen werd bevonden zich te Breda te komen vestigen, ten einde zich gedurende enkele maanden aan de K. M. A. op de hoogte zijner taak te stellen. De ervaring heeft geleerd, dat die keuze een gelukkige is geweest.

Het aanhoudend en tevergeefs uitzien naar geschikte krachten was echter oorzaak, dat nu ruim twee jaar geleden het voorstel werd gedaan, dat het Legerbestuur in N. I. het personeel zal aanwijzen voor de opleiding der cadetten, welke voor het Indisch leger bestemd zijn.

„Niet zelden komt het voor,” zegt de Heer N. verder, „dat een officier bij zijn aankomst aan de K. M. A. verneemt, dat hem nog een ander

vak is toegedacht dan dat, waarover met hem in overleg is getreden, of ook, dat aan een leeraar, na zijn optreden, een ander vak wordt toegewezen. Voelt hij daarvoor lust noch roeping, dan wordt hij voor de keuze geplaatst: aannemen of heengaan." Aldus bespreekt de Heer NIJPELS den tegenwoordigen toestand aan de Academie. Zijne bewering is echter geheel uit de lucht gegrepen, zoodat hij dan ook niet in staat is daarvoor zelfs ook maar één voorbeeld aan te halen.

Slechts eenmaal is het voorgekomen, dat een officier voor het alternatief *moest* geplaatst worden het onderwijs in een vak aan te nemen of niet te Breda te komen. Dat onderwijs betrof de oorlogsgebruiken en liep in het geheel over 10 à 11 voordrachten, elk van één uur, gedurende een enkel jaar, te geven aan de cadetten van het O. I. L. Tot goed begrip diene dat die officier oud-leerling was van de H. K. S., hij zelf alzoo op rijkskosten bijzonder onderwijs in dat vak genoten had en in dat jaar de eenige officier van het O. I. L. aan de K. M. A. zou zijn. Daar bovendien zijn totaal aantal lesuren niet boven 17 per week zou stijgen, was de eisch van het Bestuur der K. M. A., 10 maanden vóór den aanvang van den cursus gedaan, niet onbillijk te achten. Het hardnekkig weigeren van dien officier werd destijds dan ook door den Heer N. zelf ten zeerste afgekeurd, en met reden. De Academie was op dat oogenblik in een overgangstijdperk en het personeel nog niet op halve sterkte.

Dat nu voorts het Bestuur der K. M. A. niets verzuimt om het leeraarspersoneel tijdig te doen aanwijzen, ten einde het in de gelegenheid te stellen zich voor te bereiden, is voor hen, die met den toestand bekend zijn, niet twijfelachtig.

Ik wil slechts enkele voorbeelden noemen. De officier, die thans als leeraar in het militair strafrecht werkzaam wordt gesteld, heeft een jaar lang de colleges in het strafrecht gevolgd aan de universiteit te Leiden. Twee Indische officieren, die in Oct. 1899 als leeraar zullen optreden, zijn nu reeds daarvoor aangewezen en hebben dus ruim een jaar tijd om zich voor te bereiden, terwijl vermoedelijk hun daartoe nog eene bijzondere gelegenheid zal geschonken worden. Een ander officier, bestemd tot leeraar in het topographisch teekenen en directeur der lithographie, ontving in 1897 de officieele toezegging en zal vermoedelijk in Oct. 1899 zijne betrekking aan de K. M. A. komen vervullen.

Door dergelijke tijdige voorzieningen was het dan ook mogelijk dat, tengevolge van de plotselinge en ernstige ongesteldheid van een der leeraren op dit oogenblik, onmiddellijk een officier kon invallen, die reeds in 1897 was aangewezen om een anderen leeraar in dezelfde vakken in 1899 te komen vervangen. De Heer N. herleze nu nog eenmaal zijne mededeelingen.

Van iemand, die als de Heer G. NIJPELS, over allerlei onderwerpen en nog wat, een toon van gezag meent te kunnen voeren, had men moeilijk iets anders te verwachten dan zijn laatste opstel in n°. 8 van

het I. M. Tijdschrift. Toch doet het mij leed, dat hij zichzelf wederom als van ouds op den voorgrond plaatst en thans ten koste van de Militaire Academie.

In plaats van zich te vermoeien met een onderwerp, waaromtrent zijn advies wel niet zal worden gevraagd en dat hij blijkbaar niet kan overzien, zou hij zijn tijd wellicht beter besteed kunnen hebben door gevolg te geven aan de oproeping, in de Militaire Spectator tot hem gericht door den Luitenant-Kolonel, Eerste Officier der K. M. A.

Vreemd genoeg laat het antwoord daarop zich nog steeds wachten.

Breda, Sept. 1898.

A. HOOGEBOOM.

Over de rijkunst.

~~~~~  
*Der Philosoph bringt in System sein Denken, ich suche beim System mir was zu denken.*  
~~~~~

PAUL PLINZNER, ritmeester der landweercavalerie, lijfstalmeester van Z. M. den Keizer van Duitschland, heeft helaas nog slechts weinige *werkelijke* beoefenaars, van *het door hem beschreven systeem* voor de opleiding van ruiter en paard, hier te lande gevonden.

Met opzet schrijven wij, *het door PLINZNER beschreven systeem*, omdat velen meenen, dat het een *nieuw* systeem, en wel dat van PLINZNER is. Men hoort algemeen spreken van de tegenwoordige manier van africhten en rijden, terwijl velen, die wellicht nauwelijks weten, dat de rijkunst evenals alle andere kunsten hare geschiedenis heeft, natuurlijk volstrekt niet weten, *noch* begrijpen, *noch* wellicht gelooven, dat het de aloude wijze van rijden is.

PLINZNER stelde het samen uit de nagelaten papieren en aantekeningen van zijn leermeester GUSTAAF STEINBRECHT, welke leefde van 1808—1885; wiens leermeester weder was LOUIS SEEGER en van dezen weder WEYROTHER. Het geeft dus niet weder een nieuwe manier van rijden, doch de *oude* manier van rijden en africhten van de groote meesters: NEWCASTLE, DE LA GUÉRINIÈRE, enz.

Ook bij de uitdrukking beoefenaars, voegen wij *werkelijke*, omdat zooveel meenen het systeem van PLINZNER te volgen, terwijl zij door absoluut gebrek aan kennis en inzicht, alsmede door hun ongeduld, omdat zij een *spoedig succes* willen hebben, voortdurend naar hun eigen inzichten daarvan afwijken, en daarmede dus het systeem valt.

Zij verkrijgen dan niet de resultaten, welke zij zich hadden voorgesteld te bereiken; den eenen dag blijven zij hierin, den anderen dag daarin steken; het systeem wordt veroordeeld, terwijl zij toch zelf de schuld aan hun *niet-succes* dragen, daar zij door hunne wijze van toepassen, zich *alleen* door hun *eigen* inzichten hebben laten leiden, en nu dus door hun niet-succes *zichzelf* veroordeelen.

Gekscherend, indien men het zoo noemen wil, wordt er dan gesproken over zulk een systeem. Men weet b.v. dat iemand een jong ongereden paard, volgens dit systeem, naar zijn beste weten africht, en nu komt na korter of langer tijd voortdurend de vraag, of het paard nog niet klaar is en dat het nu zeker wel buitengewoon zal gaan.

Hierbij komt men reeds dadelijk tot de vraag, wat men wel te verstaan heeft, onder het *goed gaan van een paard*.

Wanneer iemand met meer of minder handigheid, gedurende korter of langer tijd, een paard heeft gereden, en dit voor hem zooverre bruikbaar is, dat hij het voor den troep, alleen en op een jachtrit gebruiken kan, dan noemt hij zijn paard al spoedig een goed gaand, goed gereden paard. Krijgt hij nu wellicht op een concours hippique een prijs, dan is zulks voorgoed uitgemaakt. Nu komt hij op een goeden dag tot de voor hem misschien raadselachtige ontdekking, dat zijn paard door een anderen ruiter gereden niet naar eisch gaat, zooals hij vindt dat het gaan moet en bij hem gaat.

Hij vergeet echter dat dien ruiter maar niet aanstonds bekend zijn alle foefjes en recepten, volgens welke hij te werk gaat, zooals: ge moet hem dadelijk maar wat hooger nemen, niet te veel of geen beenen gebruiken, geen stang laten voelen (of het paard achter of over den teugel gaat, daarvan komt hij niet eens tot de ontdekking), of ge moet hem maar een springteugel aandoen. Gaat het nu met al die raadgevingen nog niet vlug genoeg, dan kan die man niet rijden, of het systeem, volgens hetwelk hij te werk gaat, deugt niet. Is het een jong officier, wien hij het paard gaarne wil verkoopen, dan is hij ten hoogste verontwaardigd, wanneer een chef aan zulk een jong officier de toestemming weigert dat paard als dienstpaard aan te schaffen en op de contrôle te plaatsen.

Is er wel treuriger bewijs voor het lage standpunt, waarop de rijkunst staat, dan dat men zulke paarden afgerichte paarden durft te noemen, dat men niet eens weet, dat de onvoorwaardelijke eisch van een voor militair gebruik afgericht paard is, dat *voor een gewoon middelmatig ruiter het afgerichte paard een bruikbaar instrument moet zijn?*

Waar dit niet het geval is, zou het welhaast noodig zijn, dat men boven de standplaats van ieder paard, of in de zadeltasch het receptje vond, volgens hetwelk men het paard moest rijden; en hoe moet dat in oorlogstijd wel gaan, wanneer bij mobilisatie andere lichtingen op die paarden komen, en de daartoe behoorende manschappen al die foefjes niet kennen.

En toch is het, zooals boven beschreven werd, in werkelijkheid zóó gesteld met den toestand van het zoogenaamd gereden of doorgereden zijn van de overgrootste meerderheid der paarden.

En wat zijn hiervan de onmisbare gevolgen? Dat men bij de opleiding der ruiters er op uit is, deze maar zoo spoedig en zooveel mogelijk te leeren, zich op de meest handige wijze, met allerlei foefjes te redden, hetgeen trouwens ook bijna niet anders mogelijk is op zulke paarden.

En dat noemt men een systeem van opleiding?; en daaraan blijft men zich vasthouden?; en met zulke ruiters moet men weêr paarden gaan africhten?; volgens welk systeem dan wel?; of bestaat er volgens de meening van velen, in den tegenwoordigen tijd geen verband meer tusschen opleiding van man en van paard?

Hier tegenover stellen wij in het kort, met het oog op de eischen van een afgericht paard, het systeem door PLINZNER beschreven, dat leert: Bestaat door eene behoorlijke, logische africhting het verband in het paard, d. w. z. dat door de voortdrijvende hulpen van de beenen (c. q. sporen) de teugel steeds gespannen is en kan, door dit onafgebroken, elastisch gespannen zijn der teugels, onmiddellijk regelend op de achterbeenen en dus op de voorwaartsche beweging worden ingewerkt, dan is geen recept en zijn er niet allerlei onrijkmstige mededeelingen noodig, om door den middelmatigen ruiter het *werkelijk* gereden paard naar behooren te laten gaan.

In verband met hetgeen boven werd gezegd, omtrent de werkelijke beoefenaars van de beginselen van PLINZNER, is het eigenaardig om eens na te gaan hoe PLINZNER zelf er over oordeelt, dat zijn werken, door de rijkmstige wereld ontvangen en beoordeeld zullen worden.

Hij schetst dit in de voorrede van zijn „*Briefe über das Reiten in der deutschen Kavallerie*” op de volgende wijze:

„Het is geenszins met een luchthartig gemoed, zegt hij, dat ik dezen arbeid aan de Deutsche ruitery aanbied. Ik ben mij volkomen bewust, dat het van mij in de oogen van een groot deel der cavalerie-officieren aanmatigend zal gevonden worden, wanneer ik, als niet-beroepssoldaat, openlijk een meening waag uit te spreken over soldatenrijden. Deze groep van mannen zal mijn boekje niet eens lezen.”

„Van de overigen zal de meerderheid mij een voorwaardelijken lof toezwaaien, door toe te stemmen dat er veel goeds en behartigingswaardigs in staat, maar dat de daarin aanbevolen grondbeginselen en middelen, misschien passend zijn voor een rijkschool, maar niet voor een eskadron. Het oordeel van die groep staat al vast, voor zij het gelezen hebben, en het vluchtige doorbladeren, dat zij het nog wel waardig keuren, is van weinig beteekenis.”

„Het kleine — na aftrek van deze beide groepen en van het groote aantal van hen, die niets lezen — overblijvende gedeelte zal mijn boekje ter hand nemen met het ernstige voornemen, deels om er wat uit te leeren, deels om het onpartijdig te beoordeelen.”

„Onder dit kleine aantal van hen, die mij hunne welwillende aandacht schenken, vrees ik, hoe vreemd het ook klinken moge, mijn ergste vijanden te zullen vinden. Er is namelijk in de wereld een zekere klasse van menschen van een levendige, maar daarbij oppervlakkige natuur, die alles wat nieuw is met groote geestdrift aangrijpen en beproeven, maar met even zoo groote verachting weer wegwerpen, zoodra het de door hen verwachte wonderen niet uitwerkt, waarna zij er ook geen oogenblik over denken, om te beweren, dat zij de zaak beproefd, maar volkomen onpractisch bevonden hebben. Deze klasse zal de door mij aanbevolen, uiterlijke, uitwendige middelen, als een door een heekunstenaar aanbevolen recept, met vreugde begroeten, zal echter de grondbeginselen, waarop het gansche systeem berust, even zoomin onderkennen, als het wezenlijke van de voor-

gestelde uitwendige middelen. Zij zullen de laatste op hunne wijze toepassen en er wonderen van verwachten, doch wanneer deze niet te voorschijn komen, zullen zij mij en het door mij voorgestelde systeem steenigen." ¹⁾

„Ten slotte zullen er in verhouding tot de groote massa eenige weinigen zijn, die door practische ondervinding, grondig nadenken en eerlijk zelfonderzoek ongeveer reeds den weg bewandelen, waarop ik hen voeren wil.”

„Van die weinigen alleen, verwacht ik die ontvangst van mijn werk, die ik mij wensch, want ik zie en zoek mijne kracht daarin, niet iets nieuws uitgedacht te hebben, maar tot uitdrukking en onder woorden te hebben gebracht, de gevoelens, waarvan de ruitersatmosfeer doortrokken is, welke — onder juiste erkenning van het groote gewicht, van een oordeelkundig rijden bij de cavalerie, om met eenvoudige middelen het meest volkomene te bereiken — onze rijkunst en wetenschap wenschte te bevrijden van elk onnut praalvertoon en van alle geheimzinnigheid, om haar tot het werkelijke en wezenlijke terug te voeren.”

„Onder deze mijne ware vrienden zullen er wellicht worden aangetroffen, die het een of andere, van de door mij voorgestelde uitwendige hulpmiddelen verwerpen en door iets anders vervangen zullen; zij zullen echter de door mij verkondigde en voorgestane grondbeginselen begrijpen en billijken en, zij het dan ook hier en daar door andere middelen, in mijn geest werkzaam zijn.”

Uit bovenstaande aangehaalde woorden van PLINZNER ziet men hoe duidelijk hij zegt, zich niet te verbeelden iets nieuws te hebben uitgevonden, noch te eischen of te verwachten, dat men zijne persoonlijke opvatting van de wijze van toepassing van de door hem ons toegelichte beginselen in practijk zou moeten deelen; maar *die beginselen zelve, en daarop komt het aan, zijn onaantastbaar, omdat zij steunen op een wetenschappelijken grondslag.*

De groote zaak, waartegen de strijd moet worden gevoerd en waaruit de volgers van PLINZNER tevens de vereischte volharding kunnen putten, wordt uitgedrukt in het antwoord van PLINZNER aan een bezoeker, die na kennismaking het volgende korte gesprek met hem voerde, en die zulks als volgt beschrijft:

„Het was bij gelegenheid van een bezoek aan de Keizerlijke stallen te Potsdam, dat ik het voorrecht had kennis te maken met PLINZNER. Ik kon niet nalaten hem, bij die gelegenheid, mijne hoogachting te betuigen voor hetgeen hij der rijkunstige wereld in geschrift had kenbaar gemaakt, en voegde er toen bij, dat ik het jammer vond, dat er zooveel tijd zou noodig zijn, voordat deze wereld in het algemeen overtuigd zou zijn van de deugdelijkheid, van het door hem ontwikkelde systeem.”

„Daar hebt ge gelijk in,” was zijn antwoord; „ik zal dat niet meer beleven,” (hij scheen mij toe iemand van ± 40 jaar te zijn (in 1890), „of beleven ja . . . misschien, maar veel genoeg er van hebben, toch niet

¹⁾ Zoo gaat het b.v. bij het slecht toepassen van het onderwijzen der zitoefeningen.

meer. Ach," zeide hij verder, „Alles geht noch zuviel den alten Schlen-dergang, aber Bahn brechen soll sich das System doch einmal."

Thans volgt eene nadere beschouwing over de volgende regelen, voorkomende in de „Briefe über das Reiten in der deutschen Kavallerie", en wel den brief van PLINZNER van 10 Februari 1889, waarin het volgende gezegd wordt, omtrent het doel waarnaar de rijkunst voor het practisch gebruik moet streven.

„Wij willen paarden, waarin de *onvoorwaardelijk bijgebrachte houding aan den teugel*, in de meest ware beteekenis van het woord, zoo vast bevestigd is, dat zij kunnen voldoen aan de veel omvattende eischen, van het tegenwoordige gebruik, bij welke dus *iedere teugelaanhouding* door den *elastisch gewelfden rug* heen op de achterbeenen inwerkt, welke tegelijkertijd door den druk der beenen tot *voorwaarts* treden opgewekt, zich dan door de werking der teugelaanhoudingen willig en veerend in hunne gewrichten *zullen buigen*. Wij willen vervolgens, dat die paarden, wanneer wij ze tot africhting van ruiters gebruiken, daardoor, op de door de dressuur verkregen eigenschappen, geen nadeeligen invloed ondervinden, en eindelijk willen wij, dat door die africhting, de ruiters de bekwaamheid verkrijgen, om die eigenschappen te laten blijven bestaan ook gedurende het cavaleristisch gebruik, met de daaraan verbonden hooge eischen van den tegenwoordigen tijd, dat zij dus een *lichten, meegaanden zit*, het daaruit voortspruitende *rijkunstige gevoel*, en zooveel inwerking op het paard krijgen als noodig is, om een *goed opgetoomd, doorgereden* paard, in de onvoorwaardelijk bijgebrachte houding aan den teugel — welke uitdrukking alle eigenschappen van een goed gaand paard in zich bevat — te rijden."

Ik stel mij voor in de hierna volgende opstellen, bovengenoemde beginselen uitvoerig te bespreken, om daardoor de werkelijk logische wijze van doen bij het rijden en africhten, volgens de beginselen door PLINZNER beschreven, meer algemeen bekend te maken. Wellicht zullen mijne beschouwingen tegenspraak uitlokken, maar gedachtig aan het spreekwoord: „du choc des opinions jaillit la vérité", zal dit nimmer anders dan het algemeen ten nutte komen.

De lichte, meegaande zit en het daaruit voortspruitende rijkunstige gevoel.

Aus der Form keimt das Wesen; aus dem richtigen Sitz das richtige Gefühl.

Ein Blick auf des Reiters Gesäß giebt Kunde von seinem Geschick.

Onder de middelen, welke den mensch ten dienste staan bij de dressuur en de bearbeiding van het paard, — waarmede hier niet worden bedoeld de werktuigen, als teugels, zadel, sporen, zweep, longe, of pilaren; maar wel het gebruik dat de mensch daarbij van zijn eigen lichaam maakt —, behoort in de eerste plaats de meegaande zit op het

evenwicht en, van dien zit uitgaande, het gebruik der ledematen tot bewerking van het paard. Om bij een paard in het gebruik de goede houding te bewaren, moeten wij den ruiter rijden, d. w. z. inwerken leeren, waartoe hij in de eerste plaats moet leeren onderkennen, de juiste oogenblikken voor het doen van inwerkingen. Het is niet mijne bedoeling om in herhaling te treden over de algemeen bekende regelen van den zit van den ruiter, maar wel om die punten te omschrijven, welke voor den zit als dressuurmiddel van bijzonder groote waarde zijn.

Een ingeworteld vooroordeel heeft een zoogenaamden normalen zit voor den ruiter vastgesteld, d. w. z. een houding door den ruiter onder alle omstandigheden te paard aan te nemen. In de omstandigheid, dat deze normale zit den scholier van den beginne af aan met zooveel gestrengheid werd voorgeschreven, moet een voorname reden gezocht worden, waarom zooveel jonge menschen afgeschrikt worden van de rijbaan en van eene systematische beoefening van de rijkunst, zoodat zij zich liever alleen op het ongebondene jacht- en steeple-chase rijden toeleggen, terwijl zij anders misschien meer lust zouden betoonen voor het leggen van een grondige dressuur in hun paarden.

Een normale zit te paard, wanneer men daaronder wil verstaan een in de groote meerderheid der gevallen passende juiste lichaamshouding, bestaat niet, want de ruiter zit alleen dan juist en goed te paard, wanneer de loodlijnen van de zwaartepunten van ruiter en paard te zamen vallen ¹⁾. Alleen onder die voorwaarde is hij volkomen in harmonie met het paard en daarmee als het ware één geworden.

Daar echter het zwaartepunt van het paard, afhankelijk van zijne houding en richting, op verschillende wijzen verplaatst wordt, zoo moet de ruiter daarmee overeenkomstig de richting van zijn eigen zwaartepunt weten te regelen. Het is het privilege van den fijn voelenden, goed ontwikkelden ruiter terstond bij het paard de ligging van het zwaartepunt te onderkennen, zijn eigen zwaartepunt daarmee in harmonie te brengen en daarna, door verschillende dressuuroefeningen, het zwaartepunt van het paard zich zoodanig te leeren verplaatsen, dat de houding van het paard vanzelf een netten, gemakkelijken en ongedwongen zit voor den ruiter medebrenkt.

Zulke ruiters behooren tot de weinigen van wie men zegt, dat ieder paard onder hen 100 % in waarde stijgt. De ruiter, die zijne houding niet weet te regelen naar die van het paard, of die niet in staat is om de richting en de houding van het paard geleidelijk juist om te vormen, blijft steeds een karikatuur. De Engelschman op zijn langweg gereden paard, met korte beugels en een krommen rug, is geen fraaie, maar een natuurlijke en volstrekt geen karikatuur te noemen verschijning, terwijl

¹⁾ Ik geloof niet, dat er tegen dit wiskunstig beginsel iets is aan te voeren van het oogenblik af, dat twee levende individuen, wier lichamen, aan de werking van de wet der zwaartekracht onderworpen zijnde, voor een bepaald doel als één geheel moeten samenwerken.

de arme zondagsruiter, met vooruitgestoken beenen, doorgebogen rug en vastgekleemde armen, op zijn levensmoeden knol, de belachelijkste vertooning der wereld en daarom aan de algemeene bespotting blootgesteld is.

De zoogenaamde normale zit wordt eerst dan fraai en elegant, wanneer het in evenwicht gaande paard, den ruiter als het ware vanzelf dien zit doet aannemen. Zulk een beeld is dan werkelijk harmonisch, en de mensch zal nimmer in het leven er voordeeliger uitzien, dan wanneer hij zich zóó te paard kan vertoonen. Een ieder, die tot de overtuiging komt, dat de fraaiheid en de gemakkelijkerheid van den zit niet van de lichaamshouding van den ruiter alleen afhangt, maar minstens evenveel van de goede houding en den goed geregelden gang van het paard, zal het volkomen natuurlijk vinden, wanneer men den scholier, zoodra deze eenige vastheid te paard gekregen heeft, leert in te werken op houding en richting van het paard, zelfs dan en daar waar het tijdelijk gaat ten koste van de zoogenaamde normale lichaams-houding. De voornaamste leermeester, voor den zit van den pas beginnenden ruiter, moet altijd het paard zijn. Bij het ontzettend groote belang van een natuurlijken, ongedwongen, meégaanden zit, niet alleen voor ieder ruiter in het algemeen, maar niet het minst voor ieder, die zich aan de dressuur van het paard wil wijden, — een zaak van groot gewicht, waarop niet genoeg de aandacht kan gevestigd worden —, is er wel nauwelijks iets meer verkeerd denkbaar, dan om den scholier op een afgejakkerd, versleten en verbogen paard te zetten, hem nu te dwingen, op zulk een karikatuur van een rijpaard een gedwongen, zoogenaamde normale houding aan te nemen, en dan nog te eischen, dat hij bij deze soort van lichaams-oefening passie en gevoel voor rijden moet krijgen.

De zit op het evenwicht is altijd grondslag geweest voor de rijkunstige opleiding van man en paard, volgens alle meesters der rijkunst van vroegeren en lateren tijd. — De oude meesters plaatsten hunne leerlingen op volkomen doorgereden schoolpaarden, in den aanvang zonder teugels en beugels tusschen de pilaren (Pluvinel 1623). De bedoeling hiervan was, om den leerling geheel ongedwongen, zooals men gebouwd was, te laten zitten, het zitvlak breed te maken en de beenen natuurlijk te laten afhangen, om dan door de regelmatige, tactmatige piaffe den leerling in voeling te brengen met het paard. — Daarna ging men over tot de schoolsprongen, waarbij de ruiter leerde, door het ongedwongen medegaan met de bewegingen van het paard, den zit te bewaren.

Aldus voorbereid werd overgegaan tot het onderricht aan de longe, eveneens zonder teugels en beugels, en hetzelfde herhaald, wat aanvankelijk tusschen de pilaren op de plaats was geleerd, doch nu in beweging, om ook gedurende de voorwaartsche beweging het ongedwongen medegaan aan den leerling eigen te maken, of met andere woorden, tot het verkrijgen van de balans, waarop de goede en zekere zit veel meer berust, dan op de zoo hoog geprezen vaste aansluiting.

Bij zulk eene opleiding, waarbij door kleine opmerkingen en terecht-

wijzingen van den onderwijzer, de schoone vormen van den zit vanzelf voor den dag kwamen, had de leerling van het begin af aan lust en genoegen in het rijden, en werd in hem voor zijn gansche leven ontwikkeld, wat van het allergrootste belang is voor het rijden en vooral voor het dresseeren, het fijne, juiste, rijkunstige gevoel. ¹⁾

Het behoeft geen betoog, dat zulk eene opleiding der recruten in het leger niet goed mogelijk is; *maar de jonge man, die zich werkelijk aan de beoefening der rijkunst wil gaan wijden (wat dus ook moet zijn de gedachtegang bij het onderwijs op elke rijfschool), moest nimmer anders worden opgeleid.*

Zoowel bekende renruiters als groote schoolruiters vestigen op het bovenstaande voortdurend de aandacht.

Zoo zegt VON TEPPER-LASKI in zijn „*Renreiten*” Seite 42: „Das erste, was erlernt werden und später niemals ganz ungeübt gelassen werden sollte, ist die Sicherheit des Sitzes durch Gleichgewicht (Balance) und daraus folgend die Unabhängigkeit der Hand die Führung. — Das ist nicht anders zu erlernen als durch Reiten auf Decke oder Sattel, ohne Bügel und Zügel, und bildet die Grundlage jeder actieven Reiterei.”

ROSENBERG zegt: de groote fout bij de opleiding van den man is, dat men hem bewegingen leert en geen gevoel. De fout van het leeren van bewegingen aan den ruiter, ziet men nog algemeen begaan door tal van onderwijzers.

Onder het laten uitvoeren van bewegingen bij de opleiding van den man, verstaat men: in de eerste plaats de automatische verrichtingen met handen, polsen, pinken en onderbeenen op commando van den onderwijzer, waarbij geen rekening werd gehouden met het gaan en het standpunt van de dressuur van het paard; verder het rijden met twee colonnes, waarbij allen te gelijk met eenen rechts en links maken; het zoo algemeen beminde carousel rijden bij dag en avond, zoo mogelijk nog opgeluisterd door orgelmuziek; het rijden van quadrilles (tot welker uitvoering alleen de werkelijk in de hooge school gereden paarden in staat zijn); het bij herhaling op commando gelijktijdig rechts en links in galop laten aanspringen; enz.

Al die toepassingen, waarbij de paarden ten slotte, als zij het commando maar hooren, ook zonder hulp nagenoeg het bevolene uitvoeren, zooals men een poedelhond kunstjes leert, bestempelt men daarom dan ook met den naam van poelddressuur.

Bij het uitvoeren van al deze bewegingen wordt echter de ijdelheid van den ruiter geprikkeld en krijgt deze dan al spoedig het gevoel, dat hij buitengewoon goed rijdt als de figuren maar uitkomen, richting en afstand bewaard blijven, enz.

¹⁾ Men verstaat onder rijkunstig gevoel: de juiste en duidelijke onderkenning van de bewegingen van die deelen van het paard, met welke de ruiter door zijne natuurlijke aanrakingspunten verbonden is, en waardoor de groote moeilijkheid bij de dressuur: het bepalen van de juiste oogenblikken voor het aanbrengen van hulpen en straffen door hand en beenen, wordt opgeheven.

Al die soort van vertooningen, waarbij leerling en onderwijzer zichzelf bedriegen en die door vele niet-deskundigen hoog worden geroemd, zijn de oorzaak, dat men geheel blind wordt voor het individueele talent van ieder ruiter, die dan meestal alleen wordt beoordeeld naar zijn meer of minder nabij komen van de normale houding. Hoe de paarden gaan en of er harmonie bestaat tusschen ruiter en paard, komt er niet op aan, omdat men dikwijls zelfs niet weet wat daaronder wordt verstaan.

VON MONTETON zegt dan ook zeer terecht in één zijner werken, dat men boven den ingang van elke rijbaan moest plaatsen het opschrift: „*Hier is niets te zien, maar alleen iets te leeren*”.

Het is altijd het paard, dat den ruiter de vereischte hulp voor het oogenblik moet aangeven; daarom moet men de opleiding van den ruiter beginnen met hem van stond af aan de bewegingen van het paard te leeren voelen.

Men maakt het den ruiter onmogelijk de bewegingen van het paard te leeren voelen, wanneer men bij het onderwijzen van den zit op het evenwicht streeft naar het laten en leeren aannemen van eene uniforme houding door de ruiters. Zoodra men dit doet, kan er van het zich eigen maken van een zuiveren zit op het evenwicht geen sprake meer zijn. Men dwingt den man dan, hetzij door vermeerderde aansluiting, hetzij door het zoeken van steun in teugels en beugels, zijn zit te bewaren. Men kan hem toch niet gelasten een natuurwet voor hem buiten werking te stellen! Mag hij de onderdeelen van zijn lichaam niet gebruiken om zijn zwaartepunt te accommoderen met dat van het paard, dan moet hij wiskunstig of vallen, of hij moet zich, hoe dan ook, vasthouden of vastknijpen. Hiermede ontnemt men echter den ruiters weder de mogelijkheid de bewegingen van hun paard te leeren voelen, en dus eveneens de mogelijkheid om later naar eisch de hulpen te kunnen aanbrengen.

Bij het onderwijzen der hulpen, is het den onderwijzer bovendien niet mogelijk den man altijd spoedig genoeg de juiste hulp van het oogenblik te kunnen aangeven, daarvoor zijn de geëigende oogenblikken voor het aanbrengen van de hulp veel te snel voorbijgaande en wat heeft de man daaraan later, als hij zelfstandig rijdende zijn paard behoorlijk wil laten gaan.

Wanneer men den man niet heeft geleerd de bewegingen van het paard onder zich te voelen, kan hij niet op de geëigende oogenblikken door zijn hulpen invloed uitoefenen op die bewegingen, en dat toch is een vereischte, zoowel voor het aannemen van verschillende gangen, het halt houden, het wenden, enz.

Hij brengt dan een willekeurige hulp aan, evenals zooveel onderwijzers, ondoordacht maar willekeurig hun leerlingen hulpen aangeven, m. a. w. hun bewegingen leeren uitvoeren, waarbij meestal van het toeval of van het gehoorzamen uit kracht van gewoonte afhangt of het paard er naar luistert.

Men moet altijd bedenken, dat het paard alleen *dan* kan uitvoeren, hetgeen de ruiter verlangt, wanneer de daartoe vereischte hulp wordt

aangebracht op het oogenblik dat het paard er aan kan gehoorzamen.

Wanneer de ruiter b.v. het rechterachterbeen wil laten zijwaarts treden, dan kan hij daarop alleen invloed uitoefenen als genoemd been niet op den grond staat, dus alleen op het oogenblik waarop dit been zwevende is; geschiedt het vóór of na dien tijd, m. a. w. dat het lichaam (romp) zich over het ondergezet achterbeen heen beweegt of wel het achterbeen reeds op den grond is neergezet, dan kan het paard onmogelijk aan de hulp gehoorzamen.

De oogenblikken vóórdat het been wordt neergezet zijn gemakkelijker en veel spoediger door den ruiter te voelen dan door den onderwijzer te zien, wanneer hem zulks door doelmatig geleide zitoefeningen bij ongedwongen houding geleerd wordt. De hulp voor het oogenblik volgt hierop onmiddellijk; terwijl, als men wenscht dat de onderwijzer die hulp telkens op tijd aangeeft, hij eerst moet zien, daarna de hulp zeggen, welke de ruiter moet verstaan en daarna eerst toepassen, zoodat een ieder begrijpt dat het oogenblik voor het aanbrengen van die hulp reeds lang voorbij is, als de ruiter de aanwijzing wil opvolgen.

Uit het bovenstaande moet men volstrekt niet afleiden, dat een onderwijzer in de rijkunst nooit iets tegen zijne leerlingen moet zeggen, integendeel hij moet wel degelijk de vereischte hulpen aangeven, maar de oogenblikken *waarop* moet en kan de ruiter in de meeste gevallen alleen *zelf* beoordeelen, en moet hij in ieder geval *leeren* beoordeelen; want hoe wil hij anders later te werk gaan, wanneer hij den onderwijzer niet meer heeft. Vandaar dat bij de opleiding van den ruiter zooveel waarde moet worden toegekend aan het verkrijgen van den meegaanden zit op het evenwicht, waardoor hij het vermogen bezit de bewegingen van het paard te volgen en te voelen.

De uitdrukking: „Het gevoel is een orakel, het voelt aankomen hetgeen zal geschieden” neergeschreven door den Oberstlieutenant S. von SANDEN, geeft dit het beste weer.

Het onderwijzen van den zit op het evenwicht, zooals die door de nieuwere voorschriften moet geschieden, verschaft den ruiter de volgende voordeelen:

- 1°. de vereischte vastheid te paard, daar hij, bij goed geleide zitoefeningen, de bewegingen van zijn zwaartepunt leert accommoderen met het zwaartepunt van het paard, ook bij onverwachtsche bewegingen.
- 2°. de mogelijkheid de bewegingen van het paard onder zich te voelen, hetgeen een eerste voorwaarde is ter verkrijging van het rijkunstig gevoel.
- 3°. de volle beschikking over teugels en beenen ter besturing en inwerking op het paard, daar hem onderwezen is noch teugels, noch beugels, noch bijzondere aansluiting noodig te hebben ter bewaring van het evenwicht.
- 4°. dientengevolge het vermogen om gewichtshulpen te kunnen aanbrengen, welke behooren tot de voornaamste ondersteunende hulpen

en waarin voor een groot gedeelte het uitstekend talent van de groote meesters op rijkunstig gebied gelegen is.

Onder bovenstaande voorschriften bedoelen wij:

„Das System der Reiter-Ausbildung von PLINZNER” en „De Ruiterschool, Scholen te paard, A, I, der Veld- en Rijdende Artillerie van 1896.”

Das System der Reiter-Ausbildung is waarschijnlijk een werk van minder algemeene bekendheid.

De Ruiterschool voor de Bereden Artillerie zal bij de militaire ruiterswereld wel meer bekend zijn, zoodat wij in de volgende beschouwingen onderstellen zullen, dat de lezer bekend is met dit voorschrift of het althans in zijn bezit heeft.

Onze beschouwingen zullen zich daarom uitsluitend bepalen tot het aanstippen van die punten, waaromtrent verkeerde begrippen bestaan en waarin dus de oorzaak te vinden is, dat velen weinig of totaal geen succes verkrijgen door de foutieve en eigendunkelijke toepassing van het voorschrift. Men kan, zooals hiervoor reeds gezegd is, in dit geval moeilijk nog spreken over de toepassing van een voorschrift, daar het dan niet wordt toegepast, ieder naar zijn eigen goedvinden er van afwijkt en dus zelf een systeem wil scheppen, waarmede hij denkt spoediger tot het eindpunt te komen.

Bovengenoemde Ruiterschool ter hand nemende, komen wij tot de volgende bespreking:

§ 42

Voor de oefeningen van de recruten worden *rustig gaande* paarden met *zuivere gangen* gekozen.

Dat men *rustig gaande* paarden moet nemen is een bijzonder voorname zaak, in de eerste plaats omdat de recruit dan in de gelegenheid gesteld wordt om met het meeste vertrouwen op het paard te gaan zitten; en in de tweede plaats omdat men dan meer waarborg heeft, dat de paarden gemakkelijk in de colonne blijven gaan.

Een hoofdvereischte bij een goed geleide zitoefening is rust in de klasse! rust! en nog eens rust! Indien er geen rust is in de klasse, dan leeren de recruten niets, daar zij uit alle macht met de beenen zullen gaan knijpen om zich te paard te houden.

Rust te verkrijgen en te eischen door de paarden *kort* bij te zetten, heeft als natuurlijk gevolg dat men daardoor den paarden van hunne zuivere, natuurlijke gangen berooft (hierover later).

Paarden met zuivere gangen zijn noodig, om den recruit van af het eerste oogenblik het begrip en het gevoel te geven van de zuivere, regelmatige beweging der beenen van het paard onder zich, zoodat hij naderhand elke oogenblikkelijke afwijking van den regelmatigen gang onmiddellijk kan onderkennen, wat van onschatbare waarde is voor elk ruiter en dus zeer zeker voor den aanstaanden remonterijder (d. i. africhter van paarden).

Men mag niet tevreden zijn, als die paarden stappen, draven en galopperen, doch men moet eischen, dat die gangen *regelmatig* zijn. Aan

die regelmatigheid en zuiverheid ontbreekt nog zoo ontzettend veel, men denke slechts aan overhaasten, overijlden stap, telgang, drieslag enz., zoodat op een paard, dat zich die gangen meer of minder heeft eigen gemaakt, geen zitoefeningen moeten gegeven worden, daar de man een totaal verkeerd begrip en gevoel krijgt, betreffende de wijze waarop het paard zich het doelmatigst en met het meeste succes beweegt.

Het spreekt vanzelf, dat hier bij voorkeur geen hoogdravers moeten genomen worden, zoo ook niet paarden, welke kreupelen, al verdwijnt die kreupelheid na den eersten draf.

§ 44.

Tot en met het onderwijzen der hulpen, moet bij elke klasse recruten een korporaal of volkomen afgericht ruiter op een rustig, goed gaand paard vóórrijden.

Wanneer men denkt, het wel zonder vóórrijder af te kunnen, handelt men niet alleen in strijd met het voorschrift (welke maatregel alleen te verdedigen zou zijn, wanneer de persoon, die zulks gelast, gegronde redenen heeft om te vermoeden dat een der recruten door zijn wijze van doen tijdmaat, aard en regelmatigheid van den gang naar behooren weet te regelen en dit op *gepaste wijze* weet te doen), maar onderschat men tevens de groote waarde en de groote moeilijkheid van een goed voorrijden. Wellicht lacht menigeen hierom, en denkt allicht het zelf heel goed te kunnen, wat hem echter in de practijk zeer zou tegenvallen, daar het lang niet gemakkelijk is goed voor te rijden. De voorrijder is de ziel van de klasse, is de rechterhand van den onderwijzer.

De onderwijzer, steeds het oog houdende op de klasse, moet zich in het geheel niet behoeven te bemoeien met den voorrijder. Deze moet door de normale hulpen een steeds gelijk blijvend tempo kunnen onderhouden, op rustige wijze (zonder jagen) in galop kunnen gaan, hieruit weder even rustig in draf gaan en, door voortdurende oplettendheid op de colonne achter zich, er voor weten te zorgen dat de paarden elkaar niet optrappen, noch dat hunne afstanden onderling te groot worden.

Als vingerwijzing dient, elke versnelling en elke matiging van gang vloeiend uit te voeren; na den overgang van galop tot draf, dezen eerst wat sneller te nemen om spoedig tot het normale tempo terug te keeren; bij het gaan over den boom het tempo daarvóór eenigszins uit te strekken om daarna, als de colonne er over heen is, het oorspronkelijke tempo weder te hernemen met het doel de colonne als het ware op te vangen; hierdoor vermijdt men het stoppen voor den boom. Vooral bij het doorgaan der hoeken moet de voorrijder dóórrijden, d. w. z. niet langzamer gaan (een algemeen voorkomende fout).

Dat dus voor bovenstaande verrichtingen een volkomen afgericht ruiter op een rustig, goed gaand paard gewenscht en noodig is, behoeft verder geen befoog.

§ 48.

Hieruit blijkt de wenschelijkheid, dat de onderwijzer de vereischte

bedrevenheid moet bezitten in het longeeren. Mist hij toch die bedrevenheid (iedereen denkt het helaas te kunnen, daar men het beschouwt als een aan het touwtje laten rondloopen), dan maakt men het den achterlijken, angstigen recruut veel moeilijker, daar het paard, aan de longe trekkend, totaal scheef in een willekeurigen gang in de rondte vliegt; of wel, zich aan een slap hangende longe bewegende, tot allerlei zaken in staat is.

Aan de longe moet het paard zich rustig en regelmatig bewegen in den gang, welken de onderwijzer het meest gewenscht vindt.

De longe, als verbindingsmiddel met den onderwijzer, moet steeds veerkrachtig gespannen zijn, evenals de teugel. Zij wordt bevestigd aan den ring van den kaptoom, en werkt daardoor onmiddellijk op den neus (dit is een gedeelte van het skelet, dat minder nageefflijk is dan de achterkaak). Men bevestigt ook wel de longe aan een ring van de trems, men moet dan echter eenige meerdere bedrevenheid in het longeeren hebben, daar men den mond op deze wijze zeer gemakkelijk beleedigt.

Eene verbinding van de longe achter de kin aan een riempje, dat de beide trensringen verbindt, is bepaald af te keuren, al wordt zij beschreven en uitgevoerd door mannen van naam, omdat men altijd vergeet, dat die mannen tevens eene groote bedrevenheid in het longeeren bezitten, wat daartoe een noodzakelijk vereischte is. Het geven van de eenige hulp met de op deze wijze bevestigde longe bepaalt zich tot een ruk, indien men dit een hulp wil noemen.

§ 52, 2° alinea.

Hoewel het mogelijk is een man te leeren op ieder paard, onder alle omstandigheden, een zelfden zit aan te nemen, zoo is het niet mogelijk hem ieder paard met denzelfden zit onder alle omstandigheden *goed* te doen rijden.

Dat het mogelijk is om een man op ieder paard een zelfden zoogenaamden normalen zit af te dwingen, is in de practijk helaas voldoende gebleken, doch dit ging altijd ten koste van de goede harmonie tusschen ruiter en paard. Een ieder ziet natuurlijk het belachelijke in van den eisch om aan renruiter en schoolruiter denzelfden zit voor te schrijven. Wilde men dit, dan ging het ten koste van het goed gaan van het paard in de gewenschte richting.

Men beschouwe ten overvloede de houding en den zit van den renruiter na den start en tijdens de finish (Ueber die Geschichte und die verschiedenen Formen der Reitkunst, von v. OETTINGEN, figur XI, XII).

§ 55, 3de alinea.

Is de verbinding van den ruiter met het paard volkomen *passief* en *meegaande*, dan is iedere storende invloed op het bewegingsmechanisme weggenomen, en hebben, door de bewegingen van het paard, *die onwillekeurige inwerkingen* plaats, welke voldoende zijn om een goed gebouwd en afgericht paard blijvend in de juiste houding te doen gaan.

Men verwijt dikwijls het tegenwoordige voorschrift van de Ruiter-school, dat de ruiters zoo passief zullen gaan rijden. Uit bovenstaande

alinea blijkt echter voldoende, dat zoo iemand totaal niet weet, wat passief is. Waren er maar wat meer passieve ruiters, dan zouden niet zooveel paarden in hun prilste jeugd totaal bedorven en verreden worden, en kreeg men niet zooveel verzet.

Betreffende de uitvoering van die onwillekeurige inwerkingen als gevolg van een passieven meegaanden zit, zal bij de bespreking van § 69 nader worden terugkomen

§ 56, 2de alinea.

Om den zit van den ruiter te verbeteren, tracht men dezen door doelmatige gymnastische oefeningen tot het ongedwongen aannemen van den gewenschten zit te brengen.

Met deze gymnastische oefeningen wordt voornamelijk bedoeld het in het voorschrift beschreven balspel.

Het laten uitvoeren van gymnastische oefeningen op commando (met tellen) mag men in geenen deele daarvoor in de plaats stellen, het succes daarvan is veel geringer, en wel omdat alles, wat te gelijk uitgevoerd moet worden, een zekere stijfheid van houding tengevolge heeft. Wil men tijdens de beoefening van het balspel, sommigen recruten met hoogen rug of smalle borst eenige meerdere oefeningen geven, dan moet de onderwijzer voor elk hunner een doelmatige, passende oefening kiezen, en deze door hen laten uitvoeren onafhankelijk van elkaar.

Als oefening zou men b. v. kunnen nemen: het zwaaien der uitgestrekte armen ter weerszijde van het lichaam in de richting van beneden, naar voren, naar boven, naar achter en naar beneden, enz., het kruisen der armen op den rug, dit alles met het doel om de schouders en armen los te maken en de borst te verruimen. Het is duidelijk, dat de oefening uitgevoerd in de tegenovergestelde richting niet alleen geen succes zal hebben maar zelfs zeer nadeelig zal zijn. Het is bijna overbodig om nog mede te deelen, dat deze gymnastische oefeningen in den gemakkelijksten gang moeten worden uitgevoerd, dus in stap of in een sukkeldraf, daar de recruit zich anders allicht zou laten verleiden om zich door knijpen met beenen en knieën te paard te houden. De beste, de meest onwillekeurige en de doelmatigste gymnastische oefening is en blijft het balspel; zij is ter verschaffing van den meegaanden zit niet met voordeel te vervangen door eene andere oefening, al is die nog zoo vernuftig uitgedacht.

§ 57, 2de alinea.

Hier wordt weder gesproken over passief rijden, zoodat hieromtrent verwezen wordt naar de beschouwing betreffende § 55.

De in de 8ste alinea gewenschte gymnastische oefeningen tot het verkrijgen van de goede ligging en de vereischte beweeglijkheid van het onderbeen onder de knie, zijn voornamelijk het slingeren in den aanvang van het geheele been van uit de heup en later alleen van het gedeelte onder de knie, waarbij de onderwijzer zich bewust moet zijn, dat de man geneigd is het been meer naar voren te steken dan naar achteren te buigen, zoodat de beweging naar achteren in den aanvang door hem overdreven moet worden.

Na genoegzame vlijtige beoefening daarvan zal deze beweging, welke nu nog eene willekeurige is, spoedig eene onwillekeurige worden, en heeft men daardoor den grond gelegd voor eene goede en juiste inwerking met de beenen.

In afwijking met het bovenstaande wordt door een groot gedeelte der ruiters gereden met vooruitgestoken beenen (racinglike).

Het blijft altijd een raadsel hoe die ruiters nog rijden kunnen, d. w. z. met hun paard uit de voeten komen, zij rijden namelijk alleen met de teugels. Dat het paard door hun wil voorwaarts gaat kan niet toegestemd worden, daar het beest voorwaarts blijft gaan door zijn eigen energie. Het beeld van ruiter en paard, dat men op die wijze ziet, is, de ruiter op zijn derrière zittende met vooruitgestoken beenen, steeds met de teugels peuterende om een mooi halsje te voorschijn te halen; het paard gaande met eene betrekkelijk hooge beweging der voorbeenen als gevolg van de uitsluitende oprichting van hoofd en hals en dus ook natuurlijk met een doorgezakten rug en achteruitgestoken achterbeenen. Inderdaad geen schoon, rijkunstig ensemble voor iemand, die aanspraak wil maken op den naam van *actief* ruiter.

§ 63, 5de alinea.

Ook het vast aansluiten met de knieën heeft, indien dit voortdurend geschiedt, ongetwijfeld invloed op het goed gaan van het paard, want voor dit aansluiten moeten zekere spieren gespannen worden, enz. ...

Dat dus sommige onderwijzers geen lucht, licht en ruimte willen zien tusschen de knieën van den ruiter en het zadel, moet men derhalve opvatten als iets van persoonlijken smaak en niet als zijnde in het belang van de goede opleiding van den ruiter en van het goed gaan van het paard, maar integendeel strijdig daarmede.

§ 64, 5de alinea.

Het paard moet daarbij *zooveel* worden bijgezet, dat het zich naar *beneden* op de teugels *afstoot*, omdat alleen in dit geval zoowel de *gehoorzaamheid* als de *elasticiteit* der bewegingen verzekerd zijn.

De paarden moeten *zooveel* worden bijgezet, dat zij op het gebit afstooten en *niet* dat zij op het gebit leunen. Het verschil tusschen beide moet men kunnen zien, wat de lengte der bijzetteugels betreft; hierop wordt nader teruggekomen.

Daar het paard zich naar *beneden* op de teugels moet afstooten, is hierdoor dus vanzelf de richting der bijzetteugels meer bepaald, als zijnde horizontaal en *niet* naar boven gericht, want dan wordt naar boven op de teugels afgestooten (de aandacht wordt hierop gevestigd, want doet men dit opzettelijk, dan wijkt men dus alhier af van het voorgeschreven systeem van opleiding, en kan men zich naderhand op niets beroepen, wanneer het succes niet voldoende is).

Het is niet alleen tegen het voorschrift om de richting der bijzetteugels schuin naar boven te nemen en te veel bij te zetten (men doet dit gaarne, omdat men denkt spoediger rust in de klasse daardoor te krijgen), maar het is tevens zeer nadeelig voor den gang en de beweging,

daar wij reeds gezien hebben wat het gevolg is van het bloote oprichten van hoofd en hals, zonder dat daarbij wordt aangedreven (waarvan bij zitoefeningen natuurlijk geen sprake is).

Dat in een dergelijke klasse paarden elkander zullen optrappen, mag dus geen verwondering baren, daar zij door hunne terugblijvende achterbeenen daartoe zelf uitnoodigen. En toch zoeken velen steeds het geheim voor het rustig laten gaan der paarden in een korter bijzetten, waardoor toch natuurlijke en vrije gangen worden opgeofferd en dus de paarden van de oefening te lijden zullen hebben, terwijl na een goed geleide zitoefening de paarden juist vooruitgegaan moeten zijn wat hunne gangen betreft.

§ 65.

In deze paragraaf vindt men een vingerwijzing, hoe gehandeld moet worden ten einde de pas van de remonte komende paarden te gewennen aan de voor hen nieuwe beweging, om zonder besturing of inwerking achter elkaar in de verschillende gangen te blijven gaan.

De paarden worden op gewone wijze bijgezet en opgezadeld met het zadel *met beugels* en *niet* op de deken of het zadelzitkussen *zonder beugels*. Men moet namelijk wel onderscheid maken tusschen de bedoeling van *deze* oefening, namelijk om de paarden bijgezet en zonder eenige verdere besturing of inwerking achter elkander te laten gaan, en tusschen de oefening, welke uitsluitend ten doel heeft om den recruut op het paard te leeren zitten (zonder vooruitgestoken, stijve beenen).

Wanneer het dus dient als oefening voor de *paarden*, dan worden deze op bovenstaande wijze opgetuigd en bereden door *geoefende* (dit zijn niet alle afgerichte) manschappen; die dan door geleidelijke vermindering van hunne hulpen, de paarden aan de bijzetteugels laten loopen. Eerst *dan* laat men de beugels van de voeten doen, dat is dus als de man *geen teugels meer* in handen heeft.

Doet men deze oefening *dadelijk* op zadel of deken *zonder beugels*, dan zal het uit den aard der zaak langer duren voordat het *doel* der oefening bereikt is, daar alsdan de paarden zich minder spoedig zullen geven aan de voor hen eigenaardige wijze van gaan, omdat zij voortdurend *gehinderd* zullen worden door *onwillekeurige doch ongepaste* teugelwerkingen, welke de man echter nu en dan niet kan ontberen om zich in evenwicht te houden. Het paard zal dan ook met minder vertrouwen en veel langzamer de aanleuning op de bijzetteugels zoeken en vinden.

§ 66.

De paarden voor de zitoefening bestemd worden opgestangd, d. w. z. met het hoofdstel met stang en trens, en dus niet, zooals het wel geschiedde, met den watersnaffel of het trenshoofdstel.

Dat er in deze paragraaf vermeld wordt „opgestangd” is wel degelijk met eene bedoeling gedaan. In de 3de alinea vindt men, dat de man alleen in zeer bijzondere gevallen de teugels mag aannemen. Wanneer een paard voortdurend zijn voorganger optrapt en de ruiter, onbekend

als hij is met de besturing, wil zijn paard een weinig terughouden, dan zal hij, den trensteugel aannemende en daaraan meer of minder trekkende en hangende, het paard niet op genoegzame wijze kunnen terughouden, daar het tegen dat trekken zal instieren en op de een of andere wijze die harde hand zal trachten te ontvlieden. Eene *geringe* aanhouding met den stangteugel (soms alleen het aanvatten daarvan) zal spoediger tot het gewenschte resultaat voeren.

4de alinea.

Eenige helpers worden binnenwaarts langs den hoefslag verdeeld om te beletten, dat de paarden de colonne verlaten. Deze helpers zijn *levende wezens*, men mag hen dan ook niet door doode voorwerpen vervangen.

De helpers moeten voortdurend op de colonne letten, zij maken front naar de zijde van waar de colonne komt, waardoor zij in de gelegenheid zijn vele ongeregelheden te voorkomen. Om het te veel afronden der hoeken te voorkomen, plaatsen zij zich *vóór de hoeken*, zoodat zij zich na elke verandering van hand moeten verplaatsen. Zij zien voortdurend naar de colonne en moeten door kleine, tijdelijke verplaatsingen de colonne bij elkaar houden.

Doode voorwerpen, b.v. houten staanders (als helpers), kunnen die functiën onmogelijk verrichten.

§ 67.

Indien men in den aanvang over goed ingegaloppeerde paarden kan beschikken, dan is in het begin der zitoefening een rustige galop te verkiezen, daar deze gang voor den onbedreven ruiters het gemakkelijkst is. In de latere periode der zitoefening moet bijna uitsluitend draf gereden worden, waarbij de reprises langzamerhand tot twintig minuten moeten worden vergroot, terwijl het tempo nu en dan ook sneller genomen moet worden.

Dat de draf nu als hoofdgang genomen wordt, vindt zijn reden daarin, dat de man, eenige meegaandheid met de bewegingen van het paard door den galop verkregen hebbende, die meegaandheid ook moet bezitten in den voor hem moeilijker gang van den draf.

Wanneer men dus eene klasse recruten bij het einde van de periode der zitoefening wil beoordeelen, dan is het voldoende om zoo'n klasse gedurende 5 à 10 minuten in draf te zien gaan, waardoor men meer dan voldoende gelegenheid heeft om de recruten naar waarheid te kunnen beoordeelen en zich te overtuigen of zij een meegaanden zit op het evenwicht hebben verkregen, zoomede of zij de beweging der achterbeenen van het paard kunnen onderkennen en zoo noodig overluid kunnen mededeelen.

De galop, als zijnde het middel geweest om tot het doel te komen, kan dus bij die inspectie geheel achterwege gelaten worden, daar men tevreden moet zijn als men het *doel* bereikt heeft. Het is hetzelfde, alsof bij het examen in de hoogere wiskunde bovendien nog gevraagd zou worden, waarom 2×4 gelijk is aan 4×2 , of waarom 6×8 gelijk is aan 48, en meer dergelijke elementaire zaken.

Om een oordeel te willen uitspreken, moet men kunnen beoordeelen, moet men weten waarnaar men moet zien en wat men moet zien. Het is dus onnoodig om een voorstelling afgewisseld door verscheidenheden te laten geven; een juist oordeel kan men reeds uitspreken als de klasse eenige malen heeft rondgedraafd in gewoon tempo en in meer uitgestrekt tempo; men vrage *niet naar de middelen* (hoog gooien met den bal) doch *eische het doel* als eindpunt.

§ 69.

Met de meeste zorg moet tegen het vastklemmen met de beenen worden gewaakt, het beste middel daartoe is, dat men den man, zoowel stilstaande als in de verschillende gangen, de beenen van uit het heupgewricht voor- en achterwaarts laat zwaaien.

Bij de bespreking van § 57 is over die beweging van het geheele been en van het onderbeen reeds uitvoerig gesproken. Zoo werd opgemerkt, dat die willekeurige beweging al spoedig eene onwillekeurige wordt.

Een juist beeld van die onwillekeurige beweging der onderbeenen krijgt men, wanneer het paard, opgezadeld met loshangende teugels, de verschillende gangen (stap, draf, galop) aangenomen heeft. Wat ziet men dan?

In stap en draf komen rechter- en linkerbeugel respectievelijk tegen het paard even voor het nederzetten van rechter- en linkerachterbeen; in galop rechts b.v. ligt de linkerbeugel vrij stil, terwijl de rechterbeugel bij elken galopsprong tegen het paard valt even voordat het rechterachterbeen wordt ondergezet. Verdere bespreking is dus nu overbodig. Door de volkomen meegaandheid met de bewegingen van het paard oefenen dus de onderbeenen van den ruiter onwillekeurige inwerkingen uit op de beweging der achterbeenen, zij gaan die aanzettend teemoet; die oogenblikken zijn dus de meest geëigende voor het aanbrengen der beenhulpen, alle hulpen vóór of na die oogenblikken (als dus een achterbeen reeds tot ondersteuning dient) verliezen hun effect. Die momenten dus te leeren onderkennen is het hoofddoel der zitoefeningen (menigeen hoort dit misschien voor het eerst) en is de basis van het rijkunstig gevoel. Bij ieder ruiter moet men dus dit gevoel op de bovenbeschreven wijze trachten te ontwikkelen.

Het rijkunstig gevoel, altijd voorgesteld als een mysterie, kan dus wel degelijk ontwikkeld worden.

§ 73.

Ieder man wordt reeds na enkele dagen een gomelastieken bal in de hand gegeven van zoodanige afmeting, dat hij dezen met één hand vasthouden kan, doch bij het opvangen *beide* handen noodig heeft.

Het met *beide* handen opvangen van den bal heeft als onmiddellijk gevolg een telkens onwillekeurig uitstrekken van het bovenlijf, vooral wanneer de bal hoog wordt opgegooid en boven het hoofd, rechts of links, wordt opgevangen, en dus ook het bovenlijf onafhankelijk van zitvlak en beenen lenig wordt gemaakt.

Wij vestigen nog in het bijzonder de aandacht op de:

3de alinea, namelijk „men veroorlove den man te gaan zitten zooals het hem goeddunkt, ook dwinge men hem volstrekt niet om den bal op te werpen, daar hij zich dan met de beenen gaat vastklemmen.

Dikwijls hoort men als bewijs voor het goed zijn van eene klasse recruten in de zitoefening aanhalen, dat allen den bal hoog opgooien. Dit gezegde alleen geeft daarvoor niets geen waarborg, daar men eerst dan zijn oordeel kan uitspreken, wanneer men die klasse zelf gezien heeft. Het gooien van den bal is een der middelen om tot het doel te komen, wat *niet* wil zeggen, dat het hoog opwerpen van den bal (het middel) als gevolg moet hebben meegaandheid of zit op evenwicht (het doel). Helaas gaat dat hooge opwerpen en weder opvangen, dat men dan voor een inspectie wenscht, dikwerf ten koste van een ontzettend knijpen met de knieën.

Bij zulk een inspectie moet men den man juist *niet* laten gooien, maar den bal in beide handen stil boven den voorboom van het zadet doen houden, en *nu* nagaan of hij meegaandheid met het paard en eene goede houding gekregen heeft; dit is toch het doel dat men heeft willen bereiken door de *aanwending der verschillende middelen*.

§ 74.

De onderwijzer moet zich geheel onthouden van aanmerkingen *op de houding* van een of ander lichaamsdeel; hierdoor zullen de ruiters beter en spoediger vorderingen maken.

De onderwijzer mag dus een of ander lichaamsdeel niet een bepaalde houding laten aannemen, maar moet de juiste oefening aangeven waardoor de houding als vanzelf verkregen wordt. Het eischt van den onderwijzer *zeer veel* oplettendheid en ambitie om den recruit voortdurend aan de hem aangegeven oefening te houden, daar deze, het nut er van niet begrijpende, al spoedig de oefening zal willen gaan staken.

5de alinea.

De bal moet *recht omhoog* of wel rechts of links omhoog geworpen worden, maar niet te veel naar voren.

§ 76.

Het is een algemeen voorkomend *verkeerd* begrip, dat de ruiter bij den sprong over den boom *niet* uit het zadet mag komen. Het is voldoende en beslist bewezen door de photographie instantanéé, dat het zitvlak wel degelijk het zadet verlaat.

Op gevaar af den lezer te vervelen of te vermoeien, komen wij daarom telkens opnieuw op hetzelfde terug, om toch vooral in houding en zit van den ruiter al wat stijf en gedwongen is te vermijden, en zich vooral recht duidelijk voor te stellen, wat eigenlijk voor beiden noodig is en waarom.

Een te sterk ingetrokken rug maakt de wervelkolom naar voren krom, evengoed als een hooge zulks naar achteren doet; beide zijn dus even verkeerd. Het valt veel ruiters zeer moeilijk het juiste midden tusschen deze twee uitersten te vinden, en toch hangt daarvan bijna

alles af. De wervelkolom is als het ware de stam, van waar de leden uitgaan en waaraan alle organen hunne bevestigingspunten hebben.

Men late daarom bij de zitoefeningen deze beide uitersten kunstmatig beoefenen, om den ruiter ten slotte uit zichzelf de natuurlijke, rechte houding te laten vinden. Dit zal hem ook daarom van des te meer nut zijn, omdat hij later bij de dressuur die beide uiterste houdingen soms noodig kan hebben, om zijn zwaartepunt met dat van het paard in overeenstemming te brengen. Het eenigszins terugbrengen der schouders is noodig, deels om de borst vrij te maken, deels om de armen terug te brengen ten einde daardoor de onderarmen gelegenheid te geven een zekere aanleuning aan het onderlijf te nemen voor een goede besturing. Men wake echter voor het optrekken der schouders, daar hierdoor niet alleen de vrije beweging der armen beperkt, maar ook aan het geheele bovenlijf iets gedwongens gegeven wordt.

Naast de juiste houding van de wervelkolom is de vlakke ligging van de dij de hoofdzak bij het onderwijzen en de leer van den zit. De juiste ligging der dij bevestigt niet alleen de standvastigheid der heupen, maar vergroot ook het zitvlak en verzekert den zit van den ruiter door vermeerderde aansluiting, waar de balans niet voldoende is, op eene wijze dat daardoor het paard niet onrustig wordt gemaakt.

Het onderbeen is daarentegen voor den zit van minder belang, maar van des te grooter beteekenis, als hoofdorgaan van de voortdrijvende hulpen en van een *juist belasten* der beugels. Daar het onderbeen voor dit doel bewegelijk en in het voetgewricht elastisch moet zijn, zoo is het geheel verkeerd wanneer men den ruiter dwingt — door strekken van het kniegewricht, voortdurende aansluiting met de onderbeenen, omhoog brengen van de punt van den voet, — dit lichaamsdeel stijf en onbeweeglijk te houden.

Een stijf onderbeen zal later noch met den voet den beugel juist kunnen houden, noch met kuit en sporen juiste hulpen kunnen aanbrengen. Het doel van het omlaag brengen van den hak is toch alleen voor den ongeoeffende om het paard niet met de spoor te hinderen; zoodra dus het vereischte evenwicht is verkregen, moet de ruiter het onderbeen vrij, natuurlijk en ongedwongen laten afhangen.

Er zijn onderwijzers, die reeds in de zitoefening een stijf onderbeen van den recruit willen zien en *niet* een loshangend been en dit wel met de bedoeling om den recruit te leeren naderhand zijne beenen te kunnen gebruiken. De eenvoudige opmerking, dat de mensch meer beschikking heeft over zijne ledematen, wanneer deze zich loslaten, dan wanneer zij zich in een bepaalden stand stijf houden, bewijst ons dadelijk dat men daarin een voorname oorzaak moet zoeken van het slechte resultaat dat verkregen wordt, waarvan dan echter geheel en al de schuld moet worden geladen op den onderwijzer, die zich door zijn optreden al spoedig vastrijdt, doch daarna natuurlijk de methode de schuld geeft.

Een tweede opmerking is, dat, tijdens een les in de zitoefening, men dikwijls tot een recruit hoort zeggen „zit op je achterste” of wel „ga mee met de beweging”.

Een dergelijke aanwijzing is uit den aard der zaak niet uitvoerbaar. Hetgeen de onderwijzer op die wijze aan een recruit vraagt te doen, kan slechts het resultaat zijn van een ijverige beoefening van alles wat hiervoren besproken is. Het spreekt dus vanzelf dat dergelijke zaken niet gevraagd moeten worden om onmiddellijk uit te voeren, daar men in de werkelijkheid daarvoor maanden noodig heeft. De onderwijzer moet daarentegen voortdurend de middelen aangeven, die als gevolg hebben „de zit op het achterste” en het „meegaan met de beweging”.

Zoals reeds herhaalde malen werd opgemerkt, is het succes van het onderwijzen van den zit eerst dan verzekerd, wanneer de recruit heeft geleerd zonder teugels en beugels de bewegingen van het paard ongedwongen te volgen. Gedurende de geheele periode van het onderwijzen van den zit moet den recruit de volle beschikking van zijn lichaam gelaten worden om zich die houding te kunnen kiezen, waarin hij zich het gemakkelijkst en het zekerst te paard gevoelt. Worden aan den recruit gedurende dien tijd van zijne opleiding teugels in de handen gegeven (met welk doel dan ook), dan kiest hij *de teugels* als steun voor het behouden van het evenwicht.

Wordt de zitoefening een of tweemaal per week onderbroken door eene soortgelijke oefening, doch met teugels in de handen (zij het dan nog wel zonder beugels), en indien men dit zou durven betitelen als een zitoefening (omdat de bijzetteugels nog aanwezig zijn), wanneer op die wijze eene klasse recruten over oneffen terrein gejaagd wordt, dan bedriegt men zich in de hoogste mate, daar er toch wel *niemand* zal zijn, die zal durven beweren, dat de recruit zich bij die wijze van toepassing van het systeem der opleiding een zit onafhankelijk van het aan den teugel hangen of trekken zal eigen maken.

Men kan zich maar niet los maken van de vroegere wijze van opleiding van den man, namelijk die, waarbij de eerste les begon op deken en dubbele trens, en neemt nu van beide wijzen van opleiding het een en ander en voegt dit samen op hoop van zegen, welke bij eenig logisch nadenken achterwege moet blijven. Bij dit rijden met teugels door den man, die nog geen behoorlijken zit heeft, wordt het paard voortdurend in zijne natuurlijke, elastische bewegingen gestoord, wordt het paard nu en dan ongemotiveerd terughouden, worden onpaste teugelhulpen aangebracht, alle redenen waardoor het den recruit moeilijker wordt gemaakt geheel onbevangen, zonder met de beenen te knijpen (van aandrijven kan hier toch nog geen sprake zijn), op het paard te gaan zitten.

Door het in acht nemen van het reeds vroeger vermelde grondbeginsel van het te zamen vallen of juister gezegd het nauwkeurig loodrecht boven elkander geplaatst zijn van de zwaartepunten van ruiter en paard, kan de ruiter wel is waar niet absoluut, maar dan toch betrekkelijk het paard het dragen van zijn gewicht veel verlichten, en hierin ligt de reden, waarom een paard onder een goed ruiter niet alleen dubbel zooveel werk kan verrichten, maar ook gedurende veel

meer jaren bruikbaar blijft dan onder een slecht ruiter, ofschoon de laatste misschien veel minder gewicht in den zadel brengt. Daarom is ook het dragen van dood gewicht zooveel hinderlijker, en wordt dit bij een renpaard zooveel mogelijk vermeden. Door ditzelfde beginsel laat het zich ook verklaren, hoe de equilibrist, twee, zelfs drie personen van zijn eigen grootte en gewicht niet alleen stilstaande kan laten balanceeren, maar zich ook nog met gemak onder dit gewicht kan bewegen, terwijl in levenloozen toestand wellicht reeds één van die personen een zware last voor hem zou zijn.

Onder het eindigen van dit zoo belangrijk gedeelte van de opleiding voor den recruit, mag men daarom van ieder ruiter eischen, die werkelijk op dien naam aanspraak wil maken, dat zijn afzonderlijke ledematen, door hun natuurlijk gewicht in rust zich bevinden en daarbij die standvastigheid verkrijgen, dat de geheele houding niet in het minst stijf of gedwongen zij.

Iedere inspanning daartoe eischt krachtverbruik, en wordt daardoor niet alleen vermoeiend, maar berooft ook de ledematen van hunne elasticiteit en beweeglijkheid, en hindert daardoor de vrije beweging van het paard. Kunstmatig inwerken met krachtsuitingen doet de ruiter slechts voor enkele oogenblikken, wanneer de hulpen dit vereischen, om terstond weer tot passiviteit terug te keeren, en met het lichaam wederom de bewegingen van het paard te volgen.

Wanneer wij de ruitergroepen der oude Grieken uit de Olympische spelen beschouwen, wordt men telkens getroffen door de bevallige houdingen van paarden en van ruiters.

Zou het den ouden meesters der beeldhouwkunst, wier modellen sinds eeuwen worden nagestreefd zonder ze te kunnen bereiken, mogelijk geweest zijn dergelijke beelden te scheppen, wanneer zij niet de modellen belichaamd voor oogen hadden gehad?

V. A.

Strijd in tijd van vrede.

Indien men de staatkunde, die in de laatste jaren onzer ten einde spoedende eeuw door de groote mogendheden is gevolgd, door enkele het sterkst opvallende verschijnselen wilde teekenen, zouden zeker als zoodanig genoemd moeten worden: het ernstig streven om onderling den vrede te bewaren, voorts de zucht naar uitbreiding van het grondgebied van den Staat in vreemde werelddeelen, en naar het bereiken van de in dit opzicht gestelde doeleinden langs vredelievenden weg; naast deze echter mede het opvoeren der weerkracht van het volk tot een peil, dat in geen vroeger tijdperk der wereldgeschiedenis bereikt werd.

Men wil dus den vrede, maar bereidt zich tevens voor om met alle ter beschikking staande krachten de belangen van het volk op de verschillende deelen van het wereldtooneel te kunnen voorstaan en verdedigen.

Om meer dan eene reden zal in onze dagen een regeering niet lichtvaardig ter bereiking van staatkundige doeleinden tot den oorlog haar toevlucht nemen. Niet gelijk vroeger toch wordt de strijd gevoerd en beslist door naast, of zelfs in zekeren zin buiten de volken staande legers. Wij weten integendeel hoe bij schier alle beschaafde natiën de in het volk schuilende krachten in haar geheelen omvang zijn georganiseerd en voorbereid, om zoo noodig voor de worsteling te kunnen worden benut. En dat die krachten zullen worden ingezet, en tot het uiterste worden verbruikt, met het oog op de overgrooten belangen, die alsdan op het spel zullen staan, is twijfel hieraan niet gerechtvaardigd. De financieele offers, die dan gebracht zullen moeten worden, zijn niet te schatten; waar wij slechts utiliteitsbeginselen willen beschouwen, zullen wij bij de veelzijdige ellende, die een dergelijke strijd met zich moet brengen, niet stilstaan; krachtens die beginselen echter dient wel de aandacht nader gevestigd te worden op het feit, dat tal van arbeidskrachten zullen verloren gaan, die voor de nationale productie als onmisbaar moeten worden beschouwd.

De groote verliezen aan menschenlevens, die bij een oorlog tusschen twee of meer groote mogendheden in onze dagen moeten verwacht worden, zullen vermoedelijk niet, of althans niet in de eerste plaats, het gevolg van het grooter vernietigend vermogen der vuurwapenen zijn. Met de verbetering van deze, de statistiek toont het aan, namen de verliezen op de slagvelden niet altijd toe; een verschijnsel dat ons duidelijk wordt, indien wij nagaan, dat de veldslagen minder de vernietiging van den vijand beoogen, dan wel het breken van diens weerstandsvermogen,

dat in de eerste plaats zetelt in de moreele kracht der troepen. Meer dan ooit zal dan ook deze laatste factor van invloed zijn op den uitslag van den strijd. Maar bij de bestaande organisatiën zal door de worsteling der het eerst in het veld tredende legers het pleit niet worden beslecht. Militielegers, reeds in vreedetijd georganiseerd en voorbereid voor de door hen te vervullen taak, zullen de eersten aanvullen of vervangen; de strijd wordt dus voortgezet; herhaalde schokken zullen nog voorkomen, tot alle elementen der weerkracht zijn verbruikt; en telkens zullen daarbij nieuwe officieren gebrachd moeten worden.

Waar volken, wier fysieke en moreele krachten niet te zeer uiteenloopen, een dergelijken strijd voeren, zal uitputting van den overwinnaar zoowel als van den overwonnenen het gevolg zijn; want welke boeten dezen laatste ook worden opgelegd, het zegevierende volk zal hem niet alle krachten kunnen afpersen, die het zelf in den strijd verloor.

En uiterst gevaarlijk zou, bij de heerschende staatkundige en oeconomische toestanden, een dergelijke tijdelijke zwakte kunnen zijn.

Er wordt in onze dagen door de levenskrachtige, in zielental steeds toenemende volken nog een andere strijd gevoerd dan die met de wapenen, dien wij als oorlog bestempelen. Steeds neemt die „strijd in tijd van vrede” scherper vormen aan, treedt hij meer op den voorgrond en teekent hij zich duidelijker af; in steeds hooger mate ziet men bij staatkundige beschouwingen dan ook op dezen strijd de aandacht gevestigd, en gewis bestaat er reden tot het stellen der vraag, welke gevolgen ten opzichte van dien anderen levensstrijd voor de krijgvoerende natiën een oorlog zoude medebrengen.

De verslagen betreffende den handel doen zien, hoe het der Europeesche nijverheid steeds moeilijker valt zich niet van de wereldmarkt te zien verdringen. Op die markt, en wel nagenoeg op elk gebied der industrie, worden in de laatste jaren door de Europeesche volken mededingers aangetroffen, waarmede rekening te houden valt, waarmede een strijd moet worden aangebonden, en dit vaak onder voor de eersten hoogst ongunstige omstandigheden.

Eerst Amerika, toen Indië en Australië, en laatstelijk Japan, al deze Staten, die vroeger goede markten voor den afvoer der artikelen vormden, treden thans als producenten op, en door de vaak zeer lage arbeidsloonen, doen zij dit onder zoo gunstige omstandigheden, dat concurrentie voor de andere volken dikwijls schier onmogelijk is.

Alom wordt dan ook scherp uitgezien naar nieuwe débouché's, en is men gereed aan te bieden, wanneer aanvoer van elders achterwege blijft; van elk gunstig oogenblik zal gebruik gemaakt en van elke gelegenheid, om een concurrent van de baan te dringen, partij getrokken worden.

Nu kan het niet anders of een oorlog tusschen twee of meer groote mogendheden van Europa onttrekt in de betrokken Staten voor langen tijd duizende, ja honderdduizende handen aan den arbeid; de productie zal grootendeels moeten stilstaan, en de mededingende volken hebben vrij spel. Na afloop van den strijd zouden de door dezen uitgeputte

natiën zich van de wereldmarkt verdrongen kunnen zien; zoo zou het kunnen gebeuren dat voor de in de maatschappij terugkeerende werklieden geen voldoende arbeid gevonden werd, en zeker nog langen tijd, ook na het herstel van den vrede, zouden de gevolgen van den oorlog zich zwaar doen gevoelen.

Al moet dan ook overdenking en onbevooroordeelde beschouwing der heerschende toestanden tot de overtuiging leiden, dat de Staat, waar gewichtige volksbelangen ernstig bedreigd worden, nu gelijk vroeger gedwongen kan zijn tot den oorlog zijn toevlucht te nemen, de overweging der ver strekkende gevolgen van dien stap maakt het duidelijk, dat deze niet lichtvaardig zal worden gedaan.

Als een ander kenteeken der staatkunde van onzen tijd noemden wij het streven naar uitbreiding van het grondgebied van den Staat door het vormen van koloniën. Het valt niet moeilijk ook voor dit verschijnsel redenen op te sporen.

Bekend is het, dat in de laatste tientallen jaren de nijverheid bij de voornaamste volken van Europa een zoo hooge vlucht genomen heeft, dat de productie de behoeften van het eigen volk verre overtreft; ook — wij wezen er reeds op —, dat, bij het zoeken van meer verwijderde markten en het zich verzekeren van nieuwe débouché's, steeds zwaarder concurrentie ondervonden wordt.

Toch kan en mag de strijd niet worden opgegeven; met het aangroeien der moeilijkheden zullen integendeel de ijver en volharding moeten toenemen, en men moet zoeken naar nieuwe middelen, waartoe in de eerste plaats gerekend wordt, het zich verzekeren van invloed op andere, op lager trap van beschaving staande volken. Voordeelige tractaten moeten met deze gesloten worden, en, vaak ten koste der belangen van andere natiën, zal men moeten trachten zich in het verkeer den voorrang te doen toekennen.

Ook bij dit streven zal gewis bij voorkeur slechts van vredelievende middelen worden gebruik gemaakt, ofschoon men, waar deze tekortschieten, niet ziet schromen door vertoon en zoo noodig door uiting van kracht eens gestelde eischen te ondersteunen. Een bekend Duitsch geograaf ¹⁾ omschreef onlangs den toestand als volgt: „Wie früher, so kann man in erhöhtem Masse heute die Beobachtung machen, dass der Handel, wenn es ihm nicht gelingt, auf friedlichem Wege Absatzgebiete zu eröffnen, beziehungsweise fremde Völker auszubeuten, Hülfe heischend sich an den Kriegsgott wendet, der den Bewohnern anderer Länder mit dem Schwerte die Waare aufdrängt.“ Wel stelt eene dergelijke verklaring het streven der volken, die zich gaarne beroemen dat slechts het verbreiden van beschaving en van de door hen gehuldigde denkbeelden op godsdienstig gebied als doel der kolonisatie mag worden aangemerkt, in een eigenaardig licht. Maar wordt hier niet zonder omwegen de ware toestand weergegeven? Mogen, wanneer wij het oog naar Oost-Azië

¹⁾ OTTO WACHS in de Neue Militärische Blätter, Mai 1897.

richten, deze woorden niet beschouwd worden als geschreven voor het kenschetsen der geschiedenis van den dag?

Nauw hangt met het streven naar uitbreiding van het handelsgebied, dat naar vorming van koloniën samen. Deze toch zullen in de eerste plaats in aanmerking komen voor de markten, die gezocht worden; terwijl zij mede door de producten van hunnen bodem vaak den rijkdom van het moederland zullen helpen vergrooten. De eenige diensten, welke koloniën bewijzen aan de natiën, die een levendig aandeel nemen in het wereldverkeer, zijn dit echter niet. Koloniën verschaffen de vaste punten op verschillende gedeelten van den aardbodem, die den bouw en den aanleg van havens, dokken en kolenstations, waarvan de hedendaagsche oorlogs- en handelsmarinen in zoo hooge mate afhankelijk zijn, mogelijk maken. Ook werken zij mede tot verbreiding van nationale elementen over den aardbodem, die de belangen van het moedervolk zullen voorstaan. Hierdoor, en zeker nog in vele andere opzichten, bevorderen zij den bloei en het welzijn der natie; koloniën, handel, scheepsbouw, nijverheid en volkswelvaart kunnen toch terecht al de schakels van ééne keten worden beschouwd.

Bij het streven naar uitbreiding van het handelsgebied, naar vergroting tevens van de invloedssfeer van den Staat, zal kruising der belangen van de verschillende, aan de geschetste beweging deelnemende, volken vaak niet kunnen uitblijven. Elk dezer toch tracht voor zich de grootste voordeelen te bedingen, zich het bezit der uit een commercieel of strategisch oogpunt het gunstigst gelegen punten te verzekeren, of wel zich de rijkste gebieden toe te eigenen. Gevallen doen zich daarbij voor, waarin de belangen medebrengen, dat eenig doel door gemeenschappelijk streven vervolgd wordt; ja, onze tijd geeft het beeld van annexatiën, die als bij onderlinge overeenkomst bewerkstelligd worden. Maar straks zullen de belangen weder uiteenloopen, botsingen komen dan voor, en zeker wordt dikwijls in vollen vrede een strijd gevoerd, die alleen hierom niet in den oorlogstoestand overgaat, wijl door dezen zwaarder wegende belangen te zeer zouden worden geschaad.

Dat echter, ondanks het streven, om bij het behartigen der belangen van het volk in het internationaal verkeer bij voorkeur van vredelievende middelen gebruik te maken, toch bij de in onze dagen op elk gebied zich openbarende bedrijvigheid ook aan de volmaking der weerkracht onafgebroken gearbeid wordt, en dat door de volken groote financieele offers voor dit doel gebracht worden, mag geen verwondering baren.

Terwijl toch eenerzijds de toongevende autoriteiten geen gelegenheid laten voorbijgaan om van hun vredelievende gezindheid te getuigen, en ook in andere kringen een streven, om den beschaafden volken een onafgebroken vrede te verzekeren, wordt opgemerkt, wordt niettemin algemeen en levendig beseft, dat op staatkundig gebied nog altijd macht geldt voor recht, en dat, al moge het der diplomatie gelukken de kleine, herhaaldelijk voorkomende wrijvingen te overwinnen, bij de

heerschende toestanden elke dag de geschillen brengen kan, waarbij overwegende volksbelangen betrokken zijn, en die slechts door de wapenen beslecht kunnen worden. De dan te voeren strijd zou voor het lot van sommige volken beslissend kunnen zijn; geen wonder dus dat men in vredetijd, zoo op staatkundig als op militair gebied, onvermoeid werkzaam is om de kansen op een goeden uitslag zoo hoog mogelijk op te voeren.

Maar ook reeds in den wedstrijd om den voorrang in tijd van vrede vervult de ter beschikking staande weerkracht een belangrijker rol, dan oppervlakkig beschouwd het geval schijnt te zijn. Door haar bovenal gelukt het den Staat ontzag aan andere volken in te boezemen; zij ook vergroot in de eerste plaats de kans, dat met de rechten, die men wil doen gelden, rekening zal gehouden worden. In dien strijd in tijd van vrede zullen echter de maritieme krachten van den Staat vaak in hooger mate op den voorgrond treden, en in de vloot moet dan ook zeker bij uitnemendheid het element der weerkracht gezien worden, dat ook reeds in vredetijd belangrijke diensten bewijst. Zij doet dit direct, doordien zij ook op afgelegen gebieden de kracht van het volk ten toon spreidt, ontzag inboezemt, en waar noodig met meer of minder nadruk optreedt om aanspraken of rechten te doen gelden; zij doet het indirect, waar zij de neigingen tempert van eenig ander volk, dat zich te groote of te belangrijke gedeelten van eenig nog niet onder protectie of in bezit genomen gebied zou willen toeëigenen, en daardoor de belangen van het eigen volk schaden.

Vatten wij onze beschouwingen aangaande de op den voorgrond geplaatste verschijnselen op staatkundig gebied samen, gaan wij nog eens na hoe, bij hooge opvoering van de sterkte der strijdkrachten, de oorlog angstvallig vermeden wordt, maar hoe niettemin door de verschillende volken, nu eens meer dan minder fel, maar toch onafgebroken, tot het dienen der eigen belangen, op verschillend gebied wordt strijd gevoerd, dan meenen wij recht te hebben om van den „strijd der volken in tijd van vrede” te gewagen, en moet in den oorlog niets anders dan een crisis in dien strijd gezien worden.

De vraag, of de heerschende toestand betreurd moet worden, wordt verschillend beoordeeld. Eenerzijds wordt er op gewezen hoe de sommen, nu aan het vormen en onderhouden der weerkracht besteed, benut zouden kunnen worden tot het in het leven roepen van die verschillende instellingen op sociaal gebied, welke mede meer en meer gaan gelden als een eisch van onzen tijd. Sterker voorstanders van den eeuwigen vrede, zij die daarbij aan arbitrage gelooven als mogelijk en afdoend middel tot oplossing van alle voorkomende geschillen, zien in de sterke legers onzer dagen niet dan nuttelooze en schadelijke instellingen. Te verwonderen is het voorts niet, dat een oppervlakkige, eenzijdige beoordeeling tot afkeer leidt van den toestand, waarbij in vredetijd het geld en de arbeidskracht van het volk gebezigd worden tot voorbereiding voor den oorlog, die in zoo hooge mate zal vernielen en afbreken wat met inspanning

van krachten werd opgebouwd. Grondiger overdenking en een open oog voor de werkelijkheid leiden echter weder tot andere inzichten, en doen de waarheid gevoelen van LEIBNITZ's woord, dat de eeuwige vrede slechts op het kerkhof heerschen kan.

De theorieën, die in het leven der volken alleen aan den vrede recht van bestaan willen toekennen, zijn en blijven met de werkelijkheid in strijd, en voor den staatsman is het zeker plicht slechts met de laatste rekening te houden. Zoo schreef dan ook nog onlangs de General von REICHENAU: „Die Welt bewegt sich nun einmal nicht nach den Wünschen eines guten, vermeintlich noch so gerecht fühlenden Herzens, sondern sie bewegt sich nach der Richtung der grösseren Kraft. Dem Muthigen gehört die Welt”¹⁾; en in de maand December van het vorige jaar hoorde men in den Duitschen Rijksdag Dr. LIEBER de merkwaardige verklaring afleggen: „De wapenen beslissen over de wereld, en niet de meerderheid in beschaving, maar strijdbaarheid en eenheid van zin houden de volken staande”²⁾.

Intusschen, hoe men hierover denken moge, wij dienen den toestand te aanvaarden, zooals hij door den loop der historie geworden is, en waar men inziet, dat die toestand geen ontwapening gedooft, zullen de volken wel moeten voortgaan met het brengen van groote offers tot het in stand houden hunner weerbaarheid. Laat hen, die dit betreuren, bedenken, dat ook door het hoog opvoeren der weerkracht zeker de vrede gediend wordt. Juist de bestaande organisatiën toch geven aan den te voeren strijd dien omvang en dat karakter, welke doen terugdeinzen voor de verantwoordelijkheid hem in het leven geroepen te hebben; juist zij maken, dat tot het uiterste middel der staatkunde niet lichtvaardig de toevlucht genomen wordt.

Maar bovendien, met recht werd meermalen de vraag gesteld of in de afwezigheid der spanning, die nu valt op te merken, in den eeuwigen vrede, werkelijk de meest gewenschte toestand voor de beschaafde volken gezien zou moeten worden, of niet veeleer het wegnemen van elke kans op gevaar, de volkomen ontwapening en het uitsluitend dienen van de werken des vredes, reeds spoedig tot verslapping zouden leiden, en de volken, die hiertoe overgingen, na langer of korter tijd een prooi zou doen worden van andere stammen of rassen, welke die beginselen in mindere mate of niet gehuldigd hadden? De steeds voortschrijdende ontwikkeling en beschaving, en het huldigen van humanitaire beginselen, dat hiermede gepaard gaat, mogen op geen dwaalspoor leiden, mogen ons niet blind maken voor de werkelijkheid. De natuur kent geen vrede, wil geen gelijkheid. In dieren- en plantenrijk kweekt zij sterke, krachtige soorten, die leven en zich ontwikkelen ten koste der zwakkere elementen, en deze daarbij dikwijls ten ondergang doemen. De strijd om het bestaan, eenerzijds een prikkel, die veel tot stand doet komen, wat onze bewon-

¹⁾ VON REICHENAU. Einfluss der Kultur auf Krieg und Kriegführung. Mittler 1897.

²⁾ Zie Nieuwe Rotterdamsche Courant 14 December 1897.

dering wekt, en dit op allerlei gebied, ten andere een drijfveer, die met meedoogenlooze wreedheid, vaak onbewust, de belangen van andere individuen aan het eigen welzijn doet opofferen, is één met alle levende stof. Waar een krachtige wil werkzaam is, die tot verheffing dringt, werkt deze ten koste van anderen, die op zij geschoven worden; waar een individu een hoog standpunt wil verwerven, zal hij niet met de belangen van allen kunnen te rade gaan. Troosten wij ons met de goede zijde van dien schijnbaar zoo wreeden toestand, door te bedenken, dat als gevolg der mededinging in den regel de krachtigsten en meest geschikt de belangrijkste plaatsen innemen, en dus het geheel er door gediend wordt.

En het gaat met volken als met individuen. Dat mededinging en strijd de grondslagen vormen van alle leven, en den sterksten spoorslag tevens tot ontwikkeling, valt niet te loochenen. Den strijd op te heffen als verschijnsel, ook in het leven der volken, vermag de beschaafde mensch, hoezeer ruw geweld wordt afgekeurd, dan ook niet; slechts zal hij kunnen trachten de wijze, waarop de strijd gevoerd wordt, meer en meer in overeenstemming te brengen met meer edele, meer menschelijke beginselen en begrippen.

De toestanden, die onze tijd op staatkundig gebied te zien geeft, wijzen op eeuwigen vrede dan ook allerminst. Toen, hoofdzakelijk om Rusland's belangen te dienen, op het Weener Congres door den invloed van Keizer ALEXANDER tusschen de verschillende Deutsche Staten een slechts zeer losse band was gelegd, was de eerste stap om tot meerdere eenheid te komen en veel wrijving weg te nemen, het door Pruisen's initiatief tot stand gebrachte tolverbond. Om tusschen de Staten van het hedendaagsche Europa meer toenadering te brengen, zou in de eerste plaats een dergelijke maatregel getroffen moeten worden; moesten tol- en handelsverdragen worden gesloten, die een einde zouden maken aan den nu steeds prikkelenden tarievenstrijd. Onze tijd geeft echter zelfs de voorbereiding tot dien gewenschten stap geenszins te zien; de grenzen der Staten zijn scherper getrokken dan ooit, en eigenbelang is en blijft de voornaamste, de eenige factor, die de houding in den omgang met andere volken regelt. Scherp staan de ook weder tot het dienen der nationale belangen geallieerde groepen tegenover elkander, en alom, maar vooral bij het optreden in de tot nu niet of in geringe mate in cultuur gebrachte gedeelten der aarde, bij het zoeken naar de voordeeligste markten, zien wij de belangen met elkaar in strijd. De bestaande spanning neemt zelfs toe, en zij moet dit wel blijven doen, waar in den gestadigen aanwas van de bevolking der Staten een harer voornaamste oorzaken zetelt. Met minachting werden onlangs door Engeland's eerste minister de natiën, die geen deel nemen aan de groote beweging op nijverheids- en handelsgebied als „*dying nations*” aangeduid; maar, waar enkele door gebrek aan moed en levenskracht zich onthouden en meer en meer op den achtergrond zullen geraken, zien wij andere optreden. Japan zag zich bij zijne aspiratiën tot nu door den

geprikkelden naijver der groote mogendheden in toom gehouden, maar met toewijding en volharding bereidt het zich voor om in de toekomst werkelijke of vermeende rechten krachtiger te doen gelden. En de Republiek der Vereenigde Staten, die naar het schijnt eenerzijds na Hawaï, de Marianen en de Filippijnen, en anderzijds Portorico, wellicht ook reeds Cuba, tot haar gebied betrekken wil, doet daarbij zeker de eerste stappen, om mede op het wereldtooneel een meer veelzijdige rol te gaan vervullen. Een verschijnsel, dat trouwens niet kon uitblijven zoodra ook hier handels- en nijverheidsbelangen een grooter operatieveld dan het eigen gebied zouden wenschelijk maken.

Onder de zich ontwikkelende en naar uitbreiding van handel, grondgebied en invloedssfeer strevende volken, aarzelen wij niet aan het jonge Duitsche Keizerrijk een eerste plaats toe te kennen. Toch munten de tot nu door het rijk verworven koloniën noch door grootte noch door rijkdom uit, blijft ook de handelsvloot, ofschoon zij bij rangschikking naar den tonneninhoud als tweede voorkomt op de lijst, bij die van Engeland verre ten achter, en zijn het geen sterke eskaders, waarover door de regeering op de verschillende gedeelten van het operatietooneel van den strijd in tijd van vrede kan worden beschikt. De ontwikkeling der maritieme kracht hield in Duitschland met die der handelsbelangen geen gelijken tred, en eerst in den laatsten tijd wordt ijverig gewerkt om het verzuimde op dit gebied in te halen. Maar niet naar de tot nu verkregen resultaten moet Duitschland's streven beoordeeld worden. Slechts wanneer men nagaat, dat de deelname van het rijk aan de koloniale beweging eerst dagteekent van het jaar 1884, en dat de cijfers, die den omvang van den handel aangeven, tot het vijfvoudige stegen in een tijdsverloop van niet meer dan dertig jaren, ziet men den door de regeering en het volk verrichten arbeid en, met dezen, de in het volk zetelende wils- en arbeidskracht in het ware licht.

Ook in andere opzichten trouwens geeft het Duitsche Keizerrijk onze dagen een schoon en aantrekkelijk beeld te zien van een jeugdigen, zich krachtig ontwikkelenden Staat. Van 1885 tot 1895 steeg het bevolkingscijfer van 46.840.000 tot 52.279.901. Het aantal geboorten overtrof dat der sterfgevallen de laatste jaren met meer dan 600.000 zielen, en het neemt toe in progressieven zin. De financieele toestand van het rijk wordt door deskundigen gunstig geacht ¹⁾, handel en nijverheid verkeerden in bloeienden staat. Aan ondernemingsgeest ontbreekt het der regeering en den particulieren daarbij niet; men heeft vertrouwen in de toekomst van den Staat en de laatsten durven wagen, waar de eerste voorgaat en zij zeker zijn bij voorkomende moeilijkheden hun rechten en belangen krachtig gesteund te zullen zien.

Waarlijk het is geen wonder dat het Duitsche volk in het volle

¹⁾ Zie o. a. een desbetreffend artikel van LEROI BEAULIEU in de Revue des Deux Mondes van 15 Febr. 1897.

bewustzijn zijner kracht zich een groote toekomst denkt, en de rol, die het in het leven der volken te vervullen heeft, geenszins afgesloten acht. Herhaaldelijk worden dan ook in de litteratuur uitingen in dien geest aangetroffen. En al mag daarbij in jeugdigen overmoed wel eens een woord gesproken worden, waarvan men betwijfelt of het nu reeds gestand zou kunnen worden gedaan, wij begrijpen ten volle het gevoel, dat het Deutsche volk onzer dagen bezielt, en gelooven voorts, dat, waar over het streven en werken in afbrekenden zin gesproken wordt, of spottend, gelijk dit van Engelsche zijde vaak valt op te merken, de reden in de eerste plaats in een zeer verklaarbaar gevoel van nationalen naijver gezocht moet worden. Onze waardeering echter moet niet leiden tot eenzijdige bewondering, en daarom meenen wij dan ook de aarzeling te moeten overwinnen, om hier te wijzen op eene andere strooming in het Deutsche volk, die zeker niet toe te juichen valt, maar niettemin onze aandacht ten volle verdient.

Er bestaat in Deutschland eene vereeniging, zich noemende „Der All-Deutsche Verband.” Zij telde in 1897 reeds meer dan 10.000 leden, die toen verdeeld waren over 70 plaatselijke afdelingen, waarvan 24 in het buitenland. Aan het hoofd staat Professor HASSE te Leipzig. Inlichtingen, uit betrouwbare bron verkregen, geven den indruk, dat men hier met een ernstig lichaam te maken heeft. Wel schreef men mij: „Der Verband ist nicht politisch, doch leis antisemitisch gefärbt,” maar, voorlichten van het volk in staatkundige quaestiën, waarbij de belangen van het rijk betrokken zijn, is niettemin blijkbaar zijn eerste taak. Het komt ons dan ook voor, dat deze vereeniging een machtigen invloed op den volksgeest zal kunnen uitoefenen, en het loont daarom de moeite, het doel, dat zij zich stelt, eenigszins nauwkeurig na te gaan.

Het „All-Deutsche Verband” dan beoogt Deutsche zeden en Deutsche kunst hoog te houden en te beschermen, zoo in overzeesche gewesten als in Europa; het wil een band brengen en onderhouden tusschen alle Duitschers, die over den aardbodem verspreid zijn, en stelt zich voor daarbij „erzieherisch” en „agitatorisch” op te treden. Opvoedend wil het „Verband” werken door het Deutsche volk te doen inzien, dat de nationale belangen boven staatkundig drijven en maatschappelijke twisten gesteld moeten worden, terwijl het „agitatorisch” optreedt, „in sofern er einmal überall da in die Schranken tritt, wo deutsche Volksgenossen um die Erhaltung mit einem fremden Volkstume im Kampfe stehen; weiter aber indem er darauf dringt, dass dem deutschen Volke der ihm gebührende Anteil an der Weltherrschaft und Weltwirtschaft nicht vorenthalten werde.” Ook wordt het Deutsche volk „ein Herrenvolk” genoemd, dat „als solches auch von den andern Völkern überall auf der ganzen Erde geachtet und beachtet werden soll,” en voorts er op gewezen, dat Deutschland's nationale ontwikkeling, met hetgeen door den oorlog van 1870/71 verkregen werd, niet afgesloten beschouwd mag worden. Het „Verband” is veeleer overtuigd, dat juist bij het innemen van het toen verkregen standpunt aan het Deutsche volk een

nieuwe reeks van plichten en opdrachten werd opgelegd; terwijl wij eindelijk vernemen hoe het tot die plichten gerekend wordt, in Europa tot een nauwe oeconomische en staatsrechterlijke aaneensluiting te geraken met de overige Staten van Germaanschen aard, en Oostenrijk, de beide Nederlanden en Zwitserland als zoodanig in het bijzonder zien aangeduid. De taak van het „Verband” buiten Europa laten wij rusten.

De zelfbewuste, maar van agressie zeker niet vrij te pleiten toon, die uit deze omschrijving spreekt, maakt het van belang na te gaan, of wij deze uitingen als op zichzelf staand moeten beschouwen, dan wel of zij geacht moeten worden mede den gedachtengang der de staatkunde van het rijk leidende organen weer te geven, en dan valt op te merken, dat ook van deze laatste zijde herhaaldelijk uitingen werden en worden aangetroffen, die recht geven tot de onderstelling, dat door hen een geest in het volk, als het „Verband” zich voorstelt op te wekken of te onderhouden voor het vervolgen van staatkundige doeleinden, niet dan gaarne gezien zal worden.

Het „All-Deutsche Verband” vervolgt zijn doel onder meer door het uitgeven van geschriften, die onder den titel „Der Kampf um das Deutschtum” bij LEHMAN'S Verlag te München het licht zien. Op een dier werkjes — „Die all-deutsche Bewegung und die Niederlande” — willen wij nader de aandacht vestigen. Het is geschreven door FRITZ BLEY, volgens verkregen inlichtingen „Herausgeber der deutschen Kolonialzeitung”, en zeer geroemd „als Kenner der Kolonialen Bestrebungen”.

Eigenaardige gevoelens wekt het overwegen van den inhoud dezer brochure bij den Nederlandschen lezer op. Haar geheel te ontleden zou de grenzen van dit artikel verre te buiten gaan; ik wil slechts op de strekking van het geschrift wijzen en aansporen tot kennisneming, in de meening dat de woorden „un homme averti en vaut deux” waarheid bevatten, ook waar het een volk geldt. De Heer BLEY toch beoogt met zijn werk niet minder dan het tot stand brengen eener ineensmelting van het Nederlandsche met het Duitsche volk, en hij tracht aan te toonen, niet alleen dat hierdoor de belangen der beide natiën gediend zouden worden, maar tevens dat het door beide gewenscht wordt.

De hoofddruk, dien het lezen der brochure achterlaat, is wel deze, dat de schrijver zich, onder het gebruik van veel groote woorden, uitput om de mogelijkheid van het voortbestaan van Nederland als zelfstandigen Staat in den drang der tijden te ontkennen, maar daarbij tevens tracht onze nationaliteit eenvoudig weg te goochelen. Zoo leest men reeds op een der eerste bladzijden, dat het geen moeite kosten zal Luxemburg en Holland Duitsch te maken, want zegt de schrijver „sie sind deutsch seit Menschengedenken”. En aan deze stelling vasthoudend, gaat de Heer BLEY, voor het verder bepleiten zijner staatkundige wenschen uit van het bestaan eener „alldutschen Bewegung in den Niederlanden”; eene beweging, die volgens hem zich krachtig gelden doet, doch die ons telkens weder de vraag deed stellen, waar en hoe de sporen daarvan toch gezocht moeten worden.

Intusschen schijnt ook de schrijver zelf in te zien dat het geen beaalde geestdrift is, waarmede de aansluitingsplannen door ons volk gekoesterd worden, hij zegt althans: „In Holland ist es eine Erwägung des Verstandes, in Vlaanderen der überquellende Dank des Herzen, der zum Bündnisse mit Deutschland drängt.“ Wat Nederland betreft, zouden het dus veeleer materiele belangen zijn, die de samensmelting gewenscht maken, maar die belangen schijnen zich toch te bepalen tot dit eene: „Holland braucht unsere Ansiedler und unsere Machtstellung für seine Ueberseegebiete, die es allein nicht mehr zu schützen und zu entwickeln vermag“; andere worden althans niet vermeld. Bewijzen voor de zeer gewaagde stelling worden echter niet bijgebracht, en laat het dan ook gezegd zijn, dat wij Nederlanders ons alleen en uitsluitend kunnen vereenigen met den gedachtengang van die bewoners van het Duitsche Keizerrijk, welke de Heer BLEY sprekend invoert door de woorden: „Was? Eine alldeutsche Frage in den Niederlanden? Was gehen uns die Holländer an? Die sind ja ein fremdes, selbständiges Volk!“ Doet hij hen dan verder zeggen: „Sie hassen uns überhaupt, sie haben eine elende Angst vor der preuszischen Einverleibung,“ dan zijn echter ook die uitingen niet juist. In stede van haat zal veeleer waardeering gevonden worden; waardeering en bewondering voor de eenheid en de wilskracht, waarmede naar de grootheid van het Duitsche Keizerrijk en het welzijn van het volk gestreefd wordt. En wat de angst betreft, ook die is waarlijk niet groot, want, al moge de geschiedenis bewijzen, dat in de staatkunde het recht nog altijd te veel voor de macht moet onderdoen, wij weten dat met een volk, dat, handelend naar den geest des tijds, zoo aan de ontwikkeling der beschaving als aan de productie een levendig aandeel neemt, niet gehandeld wordt als met de inerte volksmassa's aan de oostelijke kust van den Grootten Oceaen.

Beter dan in het betoog der neiging tot samensmelting, die bij het Nederlandsche volk gevonden zou worden, kunnen wij den schrijver volgen, waar hij de wenschelijkheid van het bezit van Neerland's gronden kustgebied voor Duitschland's „Weltstellung“ betoogt. Al dadelijk, waar de Heer BLEY er ons bemoedigend op wijst, dat „die Niederlande in einer für sie ehrenvollen und geistigen Gewinn bringenden Weise dem reichischen Leben wieder näher geführt werden können,“ zegt hij: „Den grössten Gewinn aber werden die Oberdeutschen hiervon haben.“ Volkomen begrijpen wij verder, hoe een Duitscher, die de verwezenlijking van alle voor de staatkundige ontwikkeling van het rijk gewenschte wijzigingen voetstoots mogelijk acht, zegt „Der deutsche Blick muss wieder auf die See, über See gerichtet werden, wenn wir nicht verknochern wollen in spieszbürgerlicher Befangenheit,“ verder over onze koloniën sprekend „Wir brauchen diese übrigens bereits tief mit deutschem Blute gedüngten holländischen Neuländer als unerläszliche Erweiterung unseres Wirtschaftsgebietes;“ en dan weder „Wir brauchen auf dem deutschen Rheine bis an dessen Mündung den freien Verkehr, den Hollands stiller Widerstand uns erschwert.“

Van belang is het nu zeker verder na te gaan hoe de schrijver zich de verwezenlijking zijner wenschen denkt, wat volgens hem door de „alldutsche Bewegung in den Niederlanden” beoogd wordt. Het geldt dan „Erstens um den Abschlus und später die staatsrechtliche Vertiefung eines wirtschaftlichen und staatlichen Bündnisses für ewige Zeiten¹⁾ zwischem dem Reiche und Oesterreich-Ungarn einerseits und den Niederlanden andererseits.” Een bondgenootschap dus, waarvan elders gezegd wordt „Den Rest wollen wir dann getrost geschichtlicher Entwicklung überlassen.”¹⁾

Dreigend is de toon, die aangeslagen wordt bij de gedachte, dat eenige andere groote mogendheid zich tegen de bedoelde innige aaneensluiting voor de eeuwigheid zoude verzetten. „Sollte Frankreich gleichwohl, mit oder ohne England, dies Bündnis zum Anlasse einer Kriegserklärung nehmen wollen, so würde es damit nur der alldutschen Bewegung dieselben Dienste leisten, die es 1870 der deutschen Frage geleistet hat. Ein zweites Waterloo könnte uns nur recht sein; unser Pulver müssen wir ohnehin trocken halten.” Zoo heet het, maar ook aan dreigementen voor het Nederlandsche volk, voor het geval de samensmelting niet zoo vlot mocht van stapel loopen, als de schrijver zich die denkt, ontbreekt het niet geheel. Voor Vlaanderen worden deze niet noodig geacht; van dit gedeelte der Belgische gewesten verwacht de schrijver slechts geestdrift voor de zaak, die hij bepleit, een verwachting, waarvan het moeilijk valt na te gaan, in hoeverre zij gerechtigd is.²⁾ Zelfs wordt de hulp der Vlamingen ingeroepen om ons te bekeeren, waar de schrijver met pathos uitroept: „Ihr Brüder in Vlaamland, helft uns, sie dem Hochgedanken unseres Volkstumes zurück zu gewinnen. Ihr Herz ist hart; aber es soll schmelzen in unserer Liebe. Ihr Sinn ist stolz; aber er soll sich aufrichten an der Höhe unseres Zieles. Ihr Trotz ist zähe, aber er soll erweichen in nie ermüdendem Hinweise auf unsere unselige, fluchbeladene Geschichte.”

Daarentegen leest men ook „Wollen die Holländer hierbei (bij het oeconomisch en staatsrechterlijk verbond) nicht mitthun, so mögen sie es lassen; den Schaden werden davon nur sie zu tragen haben, und

¹⁾ Ik cursiveer.

²⁾ Bij gelegenheid van een bezoek in de maand October van het vorige jaar door de burgemeesters der Duitse steden aan den Rijn, op uitnoodiging van industrielen en handelsmannen te Antwerpen, aan deze stad gebracht, werd door sommige Vlaamsche dagbladen een toon aangeslagen, die inderdaad de opvatting van den Heer BLEY rechtvaardigen zou, als hij de algemeene stemming weergaf. Het blad „De Koophandel van Antwerpen” ging zoover van te zeggen: „Gij zijt hier niet over de grenzen der Duitse Heimat gereisd,” spreekt dan over „het oude Duitse Scheldestrand,” en het geheele artikel is in dezen geest geschreven (Zie de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 23 October 1897). Indien op het behoud der zelfstandigheid werkelijk prijs gesteld wordt, moet tegenover een volk als onze Oostelijke naburen een dergelijke handelwijze zeker allergevaarlijkst geacht worden.

den Vorteil wird Vlaanderen ziehen," en elders „Wäre Holland lediglich eine festländische Macht, so würde dies Bündnis nur zu Stande kommen, wenn Deutschland eines Tages die Berechtigung seiner Forderungen mit Gewalt ertrözte." Maar geweld zal niet noodig zijn, want „da das weite Gebiet von Hollands überseeischem Besitze täglich mehr zerbröckelt und bedroht wird, so werden die Handelsherren an der Amstel und Maas durch Erwägungen des eigenen Nutzens zu uns gedrängt"; veeleer gelooft de schrijver dat „Die Verständigung zwischen uns sich abwickeln wird, wie ein gutes, groszes, weitausblickendes Geschäft, bei dem beide Beteiligte gewinnen."

Aan loftuitingen op ons groot verleden ontbreekt het verder in de brochure niet. En waarlijk het doet goed, vooral bij een geringschatting als natie, zooals deze ons hier ten deel valt, te zien wijzen op de kracht, waarvan ons volk eens blijken gaf; maar ten andere gevoelt men, juist ook door de bron waaruit die lof tot ons komt, sterker dan ooit, welke verplichtingen dat verleden aan het Nederlandsche volk ook nu nog oplegt.

Ook bij de diensten, die in den loop der tijden door het Nederlandsche aan het Duitsche volk bewezen werden, wordt stilgestaan, en in het bijzonder geschiedt dit bij het aandeel dat Holland gehad heeft in den bouw van het oude Berlijn. Maar de erkentelijkheid, die daarvoor gevoeld wordt, uit zich weder op eene voor ons allerzonderlingste wijze, waar zij den schrijver aanleiding geeft tot den uitroep: „Hat man das alles denn in Holland vergessen? Auch dort sollte man endlich die stille Mahnung der Geschichte beherzigen, auch dort des groszen Kurfürsten Wort tief sich in die Herzen graben: Gedenke, dasz du ein Deutscher bist!"

Gedachtig eindelijk aan het woord „de taal is het gansche volk" worden verder een veertigtal bladzijden aan „Unsere gemeinsame Sprache" gewijd. Den schrijver op dit gebied volgen, willen wij niet, wij achten ons daartoe trouwens onbevoegd. Zij hier alleen geconstateerd, dat wij met onze Nederlandsche taal volkomen tevreden kunnen zijn, maar wijzen wij er tevens op, hoe ten opzichte der taal naar onze bescheiden meening van de Duitsche broeders veel geleerd kan worden. Eigenaardig toch is het op te merken hoe, gelijk het Duitsche volk leeft, zich ontwikkelt en zich van andere natiën onafhankelijk maakt, de Duitsche taal evenzoo onafgebroken in wording is en in Duitsche klanken de benaming van nieuwe voorwerpen en nieuwe begrippen uitdrukt. Een dergelijk streven, zonder daarbij in de belachelijke uitersten te vervallen, die in Duitsche geschriften wel eens worden opgemerkt, komt ons voor onze Nederlandsche taal even wenschelijk voor.

De vele aanhalingen, die wij ons uit het werk van den Heer BLEY veroorloofden, bevatten zeker tal van stellingen, waarvan de onjuistheid opvallen moest, en die dan ook door ons niet wederlegd behoeven te worden; ik vermeldde schrijver's woorden alleen om te doen zien, hoe in bepaalde kringen in Deutschland over Nederlandsche toestanden geoordeeld wordt, en voor welke denkbelden men daar propaganda maakt.

Herhalen wij daarbij, dat door ons aan het geschrift niet zooveel aandacht geschonken zou zijn geworden, wanneer wij het moesten beschouwen als de uiting van persoonlijke gevoelens en inzichten, maar dat deze zaak ons inziens geheel van karakter verandert, waar het uitgaat van eene vereeniging, die, volgens de opgave van de schrijvers der door haar uitgegeven geschriften, tal van professoren en andere invloedrijke autoriteiten onder hare leden en voorstanders telt.

Wij keeren tot ons uitgangspunt terug, en willen nog stilstaan bij de vraag, welk lot in den geschetsten strijd der volken wel voor de kleine natiën zal zijn weggelegd.

In hooge mate zal dit zeker afhangen: van den geest, die hen bezielt; van den moed, de kracht en de eensgezindheid, waarmede zij, ondanks wellicht vaak moeilijke omstandigheden, aan de beweging zullen blijven deelnemen; niet minder van het vertrouwen, dat door hen in de toekomst van land en volk gesteld wordt. Nuttig zal het daarbij zijn de blik vaak op het verleden te richten, want daardoor leert men inzien, dat de draad der geschiedenis niet is afgesneden, dat de staatkundige toestanden, die wij nu aanschouwen, ook niet blijvend zullen zijn; de evolutie toch duurt voort, en ook voor een volk, klein in zielental, kan bij het kweken der genoemde moreele factoren in de toekomst nog een belangrijke rol zijn weggelegd.

Onder de kleinere Staten verkeert daarbij Nederland zeker in gunstige omstandigheden. Gelegen in het centrum van het wereldverkeer en in het onbetwiste bezit van rijke koloniën, zal het Nederlandsche volk toch meer voor het behoud van eens door arbeid en inspanning verkregen rechten, dan tot het doen gelden van nieuwe aanspraken behoeven op te komen. Het komt er voor Nederland slechts op aan te toonen, dat 't het verworven bezit waardig is, en dat 't er baas is, en baas wil en kan blijven zonder eenige vreemde hulp.

En nu ten slotte, hoe moet de houding van het Nederlandsche volk zijn tegenover stroomingen in de het omringende natiën, gelijk die der geschetste „alldutsche Bewegung”.

Het antwoord is tweeledig. In de eerste plaats moet gedeeld worden in het streven, dat de geschiedenis van het laatste vierde deel onzer eeuw bij uitnemendheid kenmerken zal, moet een weerkracht gevormd worden evenredig aan de in de natie zetelende krachten. Aan die noodzaak, door alle beschaafde natiën, ook door de kleinere, — ik wijs op Denemarken en Zwitserland —, ingezien, kan het Nederlandsche volk zich niet onttrekken.

Vrees voor annexatieplannen van een of andere mogendheid behoeft daarbij niet voor te zitten, en zeker minder dan de na de jaren 1870—'71 gebouwde linie zal Duitschland het nu te vormen leger als tegen zich gericht moeten beschouwen. Integendeel, overtuigd van onze goede gezindheid en van onzen wil om bij mogelijke ernstige verwickelingen in Europa niet anders dan een neutraal standpunt in te nemen, zal het

in die vorming slechts voordeelen kunnen zien. Onze weerkracht moet Duitschland het vertrouwen schenken, dat in de zeer moeilijke toestanden, die voor dat rijk kunnen voorkomen, althans een deel der grenzen door de troepen eener bevriende mogendheid gedekt zal zijn.

Niet tegen Duitschland zal onze weerkracht gericht zijn, tenzij „Gewalt,” als waarmede de Heer BLEY dreigde, hiertoe dwong. Met het vormen der weerbare elementen van het volk tot een doelmatig georganiseerd, strijdbaar lichaam wordt zeker geen ander doel beoogd dan het staatsbestuur het middel te verschaffen, de onzijdigheid van het grondgebied van Nederland te doen eerbiedigen, en het volk zodoende de rampen van den oorlog te besparen. Hoe de kans op dezen laatsten gewenschten toestand stijgt met den weerstand, die zoo noodig geboden zou kunnen worden, behoeft hier niet te worden aangetoond; verheugen wij ons er over, dat de eerste belangrijke stap, om in dat opzicht tot beteren toestand te geraken, onlangs is gedaan.

Maar naast de vorming der weerkracht is het zeker van het hoogste belang tegenover den vreemdeling onze nationaliteit hoog te houden en blijkt te geven van de waardeering van ons zelfstandig bestaan.

Krachtig en bij alle voorkomende gelegenheden moet daarom getuigd worden van onze liefde voor den geboortegrond, voor de nationale kunst, voor onze wetten, instellingen en gebruiken. Wij moeten doen zien hoe het bezit van zelfstandigheid op hoogen prijs gesteld wordt, maar tevens, hoe wij ons geen anderen toestand denken kunnen dan dezen; voorts doen gevoelen dat de ernstige wil bestaat om grondgebied en eens verkregen rechten tegen elke aanranding, van welken aard ook, te verdedigen. Zoo zal Nederland blijven deelen in de achting der andere natiën, en kan, welke vormen de strijd der volken ook moge aannemen, door ons de toekomst met vertrouwen worden tegengegaan.

's GRAVENHAGE, Juli 1898.

H. OOLGAARDT,

Kapitein der Veldartillerie.

De Vliegerballon. *)

(Met figuren op Plaat V.)

Wanneer wij nagaan, wat al grootsche werken, dank zij den stoom en de electriciteit, in onze eeuw tot stand zijn gekomen en als het ware dagelijks nog voor ons oog verrijzen; wanneer wij bedenken, hoe het menschelijk vernuft schier alles aan zich heeft weten dienstbaar te maken, dan moet het zeer zeker opvallen, hoe weinig afdoende vorderingen worden gemaakt op het gebied der aërostiek. Wei mocht het in de jaren 1884 en 1885 aan de twee Fransche officieren KREBS en RENARD gelukken, om met hun ballon „la France” in het Park van Chalais-Meudon op te stijgen, zich bij niet te sterken wind in eene geslotene lijn te bewegen, om vervolgens weer ter plaatse van het opstijppunt neer te dalen; doch sedert heeft men van dien kant niets meer omtrent nieuwe luchtreizen vernomen. Ook doemen telkens vernuftige ontwerpen van stuurbare luchtschepen en van niet minder ingewikkelde vliegmaschinen (aëroplanen en hélicoptères) aan den aëronautischen horizon op; maar vaak wordt de proefneming, voor het geval de uitvinder het zoover heeft weten te brengen, reeds bij den aanvang gestaakt. Niettemin hebben in de laatste jaren de proeven met het aluminium-luchtschip van SCHWARZ, met het luchtvaartuig van KÜNZEL en ook met Prof. LANGLEY's aërodrome voldoende aangetoond, dat het vraagstuk van de verovering van het luchtrijk zijne oplossing meer en meer schijnt te naderen, terwijl de eerlang te nemen proeven met de ontworpen ballons van GRAFFIGNY en van GABRIËL JON en niet het minst die met het circa 100 M. lange luchtschip van Graaf von ZEPPELIN vermoedelijk nog meer licht zullen ontsteken. Ontegenzeggelijk heeft

*) Litteratuur:

Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap 1893/94. 1° Verslag.

Neue Militärische Blätter. 1895.

Der Drachen-Ballon. Broschüre von A. v. PARSEVAL. 1897.

Jahrbücher für die deutsche Armee und Marine. 1898. Heft 1.

Organ der militär-wissenschaftlichen Vereine. 1898. Heft 1.

Revue du Génie Militaire. 1898. 1e et 3e Livraison.

Kriegstechnische Zeitschrift für Offiziere aller Waffen. 1898. Heft 4.

Mittheilungen über Gegenstände des Art.^{le}- und Geniewesens. 1898. Heft 4 und 5.

Der Drachenballon PARSEVAL—SIEGSFELD, door A. RIEDINGER.

Erläuterung, Beschreibung und Zeichnung des Drachenballons.

men reeds, sedert de uitvinding der montgolfières, groote vorderingen gemaakt en zal zich nu of laat het onwikkelingsproces der aërostatiek voltooien. Het blijft echter de vraag, of wij de eindoplossing van het vraagstuk wel zoo nabij zijn, als sommigen zich dat voorstellen; — en menigeen zal in dit opzicht minder optimistisch gestemd zijn dan BILLWILLER, wanneer deze meent, dat het personenvervoer, met uitzondering van het kleinere lokaalverkeer, in eene niet al te verre toekomst aan de luchtscheepvaart zal ten deel vallen, terwijl dan in het algemeen het goederenvervoer voor de spoorwegen en de waterscheepvaart zal overblijven.

Zijn intusschen voor de *vrije vaart* de uitkomsten in de laatste 25 jaren, sedert wijlen Dr. STEPHAN zijn beroemd werk over „Wereldpost en Luchtscheepvaart” schreef, minder bemoedigend of liever minder gunstig geweest dan menigeen wellicht, vooral na de eerste opzienbarende luchtreizen van KREBS en RENARD, zou hebben verwacht, zoo kan daarentegen met vreugde geconstateerd worden, dat de *kabelballon* in de jongste jaren eene belangrijke schrede in de richting zijner volmaking heeft voorwaarts gedaan.

Daar namelijk de aëronauten van beroep telkens de ernstigste pogingen zagen mislukken bij de uitvinding van een of ander bestuurbaar luchtschip, en daar zij in de practijk ondervonden, hoezeer berekeningen falen bij het nagaan van de richtingen der hoogere luchtstreamingen, zoo hebben inzonderheid de militaire luchtschippers, die het groote nut van den ballon voor verschillende oorlogsdoeleinden begrepen, zich er meer op toegelegd, om datgene, wat men in de macht had en meester was, namelijk den kabelballon, te verbeteren en de bruikbaarheid daarvan op ieder oogenblik te verzekeren. Aan dit streven hebben dan ook vele der nieuwere hulpmiddelen, welke tegenwoordig aan de luchtscheepvaart ten dienste staan, als buizen met waterstof in samengepersten toestand, en ook de verbeteringen in de constructie der onderdeelen, zooals: betere afsluitventielen, enz., hun ontstaan te danken.

Tot voor eenige jaren toch was de kabelballon bij de verschillende legers — ook hier te lande destijds bij de 6^e Comp.^{ie} van het Korps Genietroepen — zoo niet in gebruik, dan toch in beproeving; de meeste staten zelfs, zooals o. a. *Duitschland, Frankrijk, Engeland, Italië* en *Rusland*, hebben zich ballonparken en ballontreinen aangeschaft, welke reeds in enkele oorlogen nut hebben afgeworpen en waarvan de belangrijke diensten nog telken jare bij de groote manoeuvres worden ondervonden. Den tot dusver gebruikelijken kabelballon echter, die, wat zijn uiterlijk betreft, nog steeds aan de montgolfières en de charlières herinnert en die dan ook denzelfden bol- of peervorm als de niet bestuurbare vrije ballon is blijven behouden, kleven zeer ernstige gebreken aan, die wellicht *mede* oorzaak waren, dat niet alle staten tot het aanschaffen van zoogenaamde „luchtschipperafdeelingen” overgingen. Die gebreken zijn zelfs van dien aard, dat men zich met verbazing moet afvragen,

hoe zoo'n werktuig zich meer dan een eeuw in de verschillende legers heeft kunnen staande houden.

Het is mijn voornemen, om in de navolgende bladzijden in hoofdzaak de voornaamste gebreken van den bolronden kabelballon — waarvan de inrichting bij onze lezers als bekend mag worden verondersteld — te bespreken, daarna eene algemeene beschrijving te geven van den vliegerballon, waarbij zoowel door den eigenaardigen vorm als door de bijzondere inrichting aan verschillende bezwaren wordt tegemoet gekomen, om ten slotte nog een en ander mede te deelen omtrent de geschiedenis, werking, enz., van dezen meest modernen ballon-captif.

De bruikbaarheid van den bolronden kabelballon tot het doen van waarnemingen of verkenningen zal ophouden, zoodra de verlangde hoogte niet meer wordt bereikt, of wanneer de ballon zoodanige bewegingen uitvoert, dat zelfs voor de meest geoefende personen het waarnemen onmogelijk is.

De hoogte, tot welke een ballon stijgt, hangt niet alleen af van de stijgkracht van het bij de vulling gebruikte gas, doch ook van de kracht, waarmede de wind tegen den ballon drukt; deze winddruk toch zal met de spanning in den kabel eene resulterende kracht voortbrengen, welke trachten zal den ballon naar beneden te drukken.

De eenige kracht, die de ballon tegenover de werking van den wind kan stellen, is zijne stijgkracht, d. w. z., het stijgvermogen van het totale aantal M³. gas, waarmede de ballon gevuld is, verminderd met het gezamenlijk gewicht van omhulsel, net, ballast, luchtschipper, enz.

Nemen wij, om de gedachten te bepalen, een ballon van 600 M³. tot voorbeeld. De totale stijgkracht zal hierbij afhangen van de gebruikte gassoort. Bij vulling met lichtgas, dat bijv. 0.643 KG. per M³. weegt, bedraagt dit stijgvermogen, aangezien 1 M³. lucht op 1.293 KG. mag gesteld worden:

$$600 (1.293 - 0.643) = 600 \times 0.65 = 390 \text{ KG.};$$

bij vulling met waterstofgas echter, dat per M³. slechts 0.089 KG. weegt, bedraagt dat stijgvermogen:

$$600 (1.293 - 0.089) = 600 \times 1.204 = + 720 \text{ KG.}$$

Deze getallen van 390 en 720 KG. kunnen aangenomen worden bij een barometerstand van 760 mM. en bij eene temperatuur van 0° C.; op eene hoogte echter van 500 M. en bij eene temperatuur van ± 7° C. mag men aannemen, dat die bedragen respectievelijk tot 356 en 655 KG. moeten teruggebracht worden.

Gaan wij nu aan de hand van bestaande gegevens het gewicht van een dergelijken ballon na, dan komen wij tot een totaal gewicht van 360 KG., als:

gewicht van het omhulsel	123 KG.
” ” ” net	30 ”
” der beide ventielen	12 ”
” van gondel, touwen, ring, enz.	35 ”
” ” een luchtschipper	70 ”
ballast	20 ”
700 M ¹ . kabel à 10 KG. per 100 M ¹	70 ”

Totaal . . 360 KG.,

zoodat bij vulling met lichtgas de ballon op 500 M. hoogte eene stijgkracht van $356 - 360 = -4$ KG. heeft bereikt, m. a. w. de hoogte van 500 M. wordt niet bereikt, terwijl bij vulling met waterstofgas de ballon op de genoemde hoogte nog eene stijgkracht van $655 - 360 = 295$ KG. zal overhouden.

Het is nu ook gemakkelijk, om bij een bepaalden winddruk de helling van den kabel te berekenen, daar deze zich op ieder punt in de richting zal stellen van de resultante der op dat punt werkende krachten. Stel dat in het bovenstaande geval de winddruk op den ballon 295 KG. bedraagt, dan zal, indien wij den winddruk op den kabel verwaarloozen, deze blijkbaar op den grond eene helling hebben van 45° en nabij den ballon eene helling, waarvan de tangens wordt uitgedrukt door de breuk $\frac{295 + 70}{295}$, d. w. z. $\pm 52^\circ$.

De hier aangenomen winddruk doet zich ongeveer voor bij een barometerstand van 710 mM., eene temperatuur van 7° C. en eene windsnelheid van 10 M., zooals kan berekend worden uit de formule:

$$p = \frac{O v^2 \alpha}{3.5 g},$$

waarin voorstelt:

p = den winddruk op den bol,

O = het oppervlak van een grooten cirkel van den bol,

v = de snelheid van den wind,

α = het gewicht van 1 M³. lucht bij 710 mM. kwik en 7° C.,

(stel = 1,162 KG.), en

g = de versnelling van de zwaartekracht (9.81).

Wellicht is de coëfficiënt 3.5 niet volkomen juist en moet deze als een gemiddelde worden aangenomen, doch bij deze beschouwingen zal het, voor wat den winddruk betreft, niet op decimalen aankomen.

Ten einde een denkbeeld te vormen omtrent de windsoort, die eene snelheid van 10 M. per sec. heeft, zoo zij opgemerkt, dat de ministerieele resolutie van 11 Juni 1853 en ook de internationale windschaal volgens BEAUFORT aangeven, dat een „matige wind” deze snelheid bezit, terwijl volgens KRECKE reeds bij eene „matige koelte” die snelheid zou worden bereikt. Het is mij niet bekend, hoeveel dagen per jaar deze windsnelheid gemiddeld voorkomt, vooral niet op de hoogten, waarop zich ge-

woonlijk een ballon bevindt; doch, wanneer men bedenkt, dat bij sterken wind, bij storm of bij orkaan snelheden van 20—40 M. worden bereikt, dan spreekt uit deze getallen genoeg, dat de bovenaangehaalde snelheid van 10 M. niet als een overdreven voorbeeld kan worden beschouwd.

Bij eene gemiddelde helling van den kabel onder 45° , nu bedraagt de stijghoogte $0,71 \times$ de kabellengte, of wel, om eene algemeene formule te gebruiken, zal de stijghoogte h van den ballon gelijk zijn aan:

$$h = l \sin \alpha,$$

als l de kabellengte en α de gemiddelde helling van den kabel is. Nemen wij een voorbeeld in getallen, dan volgt daaruit, dat bij eene kabellengte van 700 M. de ballon bij de bovengenoemde windsnelheid slechts eene hoogte van 500 M. zou bereiken. Dit zou nog een gunstig resultaat genoemd kunnen worden, indien daarbij de windsnelheid constant ware, doch slechts zeer zelden zal zulks het geval zijn, en wel om de navolgende redenen:

1°. verandert de snelheid van den wind in horizontalen zin snel en sterk, en

2°. hebben veelvuldig zoowel op- als benedenwaartsche verticale bewegingen plaats.

Het is duidelijk, dat deze veranderingen in de windsnelheid storend werken op de waarneming uit den gondel, en voor dit waarnemen worden dan ook de navolgende bewegingen van den gondel als de meest hinderlijke beschouwd:

a. sterke verticale bewegingen, die vaak van richting veranderen en spoedig „luchtziekte” veroorzaken;

b. een snel ronddraaien van den gondel, en

c. een slingeren van den gondel.

Gaan wij nu verder na, welken invloed de bovendoelde snelheidsveranderingen van den wind op de beweging van den gondel uitoefenen. De reeds genoemde snelheid van 10 M. per seconde moet als een gemiddelde worden beschouwd, en wel kan het bij buig weer bijv. gebeuren, dat de winddruk zich nu eens verdubbelt, dan weer tot op de helft van het gemiddelde bedrag daalt. Om dus deze invloeden bij het door ons behandelde voorbeeld in cijfers te brengen, dan kan de gemiddelde winddruk van 295 KG. nu eens opklommen tot 580 KG. bij eene snelheid van 14 M., om kort daarna weer af te nemen tot 150 KG. bij eene snelheid van 7 M. per seconde. De hellingshoeken van den kabel bedragen hierbij respectievelijk $26\frac{1}{2}^\circ$ en 63° , terwijl de hoogte, waarop de ballon zich hierbij zal bevinden, in het eerste geval $700 \sin 26\frac{1}{2}^\circ = 315$ M., en in het tweede geval $700 \sin 63^\circ = 625$ M. zal bedragen. Komen nu bij deze verschillen in de windsnelheid ook nog afwijkingen van de horizontale richting, dan zullen deze veranderingen nu eens de verticale bewegingen van den ballon tegenwerken, dan weer zullen zij die bewegingen versterken.

Gaarne geven wij toe, dat de hiergenoemde sterk sprekende hoogte-

verschillen slechts bij aanzienlijke snelheidsveranderingen zullen voorkomen, doch omgekeerd behoeven deze laatste niet zoo bijzonder groot te zijn, om daardoor reeds belangrijke verschillen teweeg te brengen in de achtereenvolgende hoogtestanden van den ballon. Zoo zal bijv., indien de snelheid van den wind toe- of afneemt met 10%, de winddruk, die evenredig is met het kwadraat van de snelheid, vermeerderen of verminderen met 20%, en bij eene kabelhelling van $\pm 45^\circ$ de stand van den ballon $\pm 10\%$ lager of hooger worden; in het hiervoren behandelde geval zal derhalve de ballon 50 M. in verticalen zin van plaats veranderen, indien de snelheid van den wind van 10 M. toeneemt tot 11 M. Geschieden dergelijke verticale bewegingen geleidelijk, dan zijn zij minder storend; doch hebben zij, zooals meestal het geval is, schielijk plaats, dan werken zij zeer hinderlijk op de waarneming.

Behalve die snelle stijgingen en dalingen bij opvolgende veranderingen in de windsnelheid, zijn er echter andere oorzaken, die wellicht nog onaangenaamer werken op dengene, die zich in den gondel bevindt. Stel dat bijv. de ballon na een windstoot weer eene stijgende beweging herneemt en dat op datzelfde oogenblik eene soort windstilte intreedt, dan moet op dat oogenblik de ballon een groot deel van zijn stijgvormogen aanwenden om den luchttegenstand te overwinnen; dientengevolge is er geen groote spanning in den kabel en de gondel hangt nagenoeg verticaal onder den ballon. Wordt op zoo'n oogenblik de ballon door een krachtigen windstoot aangevat, dan ondervindt de kabel plotseling een ruk, die zich ook aan den gondel meedeelt, en die te eenenmale den waarnemer het verkennen onmogelijk maakt; bij veelvuldige herhaling van dergelijke rukstooten schijnt de luchtschipper ten slotte zelfs uitgeput te geraken.

Wanneer nu de windvlagen zich niet gelijktijdig over het ballonoppervlak verdeelen, dan is het duidelijk, dat ook vaak slingerende en draaiende bewegingen aan den gordel zullen ten deel vallen.

Uit bovenstaande beschouwingen blijkt, dat de juiste grens voor de bruikbaarheid van den bolronden kabelballon niet alleen wordt aangegeven door de snelheid van den wind en door de stijgkracht van den ballon, doch dat ook de stroomingen in den geheelen dampkring daarop invloed zullen uitoefenen. Zoo zal bij ongelijke bewegingen der lucht de ballon veel eerder onbruikbaar zijn dan bij gelijkmatige, terwijl voorts de hoogte van den ballon boven den bodem hierbij eene groote rol speelt, daar in den regel de luchtstroomen nabij het aardoppervlak zich veel ongelijkmatiger bewegen dan op groote hoogten.

Voorts moet bij de bepaling van de grens der bruikbaarheid nog rekening worden gehouden met het gewicht van het ballonmateriaal, zoowel als met de grootte van den ballon zelf; zoo zullen grootere ballons of wel ballons van licht materiaal zich beter houden tegenover den wind dan kleinere of uit zwaardere stof vervaardigde, terwijl ten slotte ballons, gevuld met lichtgas of met waterstofgas, bijna niet met elkaar kunnen vergeleken worden.

Van minder beteekenis voor de bruikbaarheid van den ballon dan de windsnelheid is de spanning in den kabel, die gelijk is aan de resulterende werking van de stijgkracht en den winddruk. Nabij de grens der bruikbaarheid (45°) mag die spanning dus aan $\sqrt{2}$, zegge $1\frac{1}{2}$ -maal de stijgkracht gesteld worden; voor een ballon van 600 M^3 , als in het behandelde voorbeeld en gevuld met waterstofgas, bedraagt die spanning dus $\pm 450 \text{ KG}$. Intusschen wordt dit bedrag, tengevolge van de veranderingen in de windsnelheid en van het onregelmatige rukken aan den kabel, indien de ballon onder het stijgen plotseling optredende windstooten ondergaat, soms belangrijk grooter. Over het algemeen is het te danken aan de elasticiteit van den kabel en van het touwwerk, indien niet het dubbele bedrag van die gemiddelde kabelspanning wordt bereikt, terwijl soms het 3- à 4-voud van dit gemiddelde wordt overschreden, indien de ballon zich slechts weinig boven het terrein verheft en de kabel dus nog eene korte lengte heeft.

Al de tot dusver beschouwde factoren doen zich echter veel ongunstiger kennen, wanneer de ballon, tengevolge van winddruk of van gasverlies, zijn strak gespannen vorm heeft verloren, en er zich als het ware indeukingen in den ballon vormen, waarop uit den aard der zaak de winddruk zich sterker doet gevoelen en waardoor de bewegingen van den ballon heviger zullen worden. Intusschen is het moeielijk den invloed dezer vormveranderingen in cijfers te brengen, doch het laat zich gemakkelijk begrijpen, dat de mogelijkheid tot het verliezen van de strak gespannen gedaante als een gebrek voor een ballon moet worden aangemerkt.

Beschikt voorts de kabelballon, zooals tot dusver het geval is, over geene andere stijgkracht dan die van het gas, waarmede hij gevuld is, zoo zal het, in het algemeen genomen, als een voordeel voor den ballon moeten beschouwd worden, indien ook de winddruk zelf, zij het dan ook slechts voor een gedeelte, tot het stijgen wordt benut. Is dit toch het geval, dan zal een ballon, om aan bepaalde voorwaarden te voldoen, minder volume kunnen bezitten, dan een, die alleen de stijgkracht van het gas tot zijne beschikking heeft; het aantal mede te voeren buizen kan dan geringer zijn, waarop weer trekkracht kan worden bespaard; de vulling zal minder geld kosten, zal spoediger kunnen geschieden; ook kan het personeel minder zijn, enz. ....

Ten slotte blijft de aanwezigheid van een net, dat steeds wrijving over de ballonstof moet geven, een bezwaar; vooral, wanneer dit net tijdens de vulling niet regelmatig over den ballon mocht zijn uitgespreid. In dit geval zullen op enkele plaatsen spanningen in de ballonstof optreden, die hoogst nadeelig op dit materiaal schijnen te werken. Het vervangen van het net door een even veilig, doelmatig aangebracht touwenselsel mag dus ook eene verbetering geacht worden, te meer omdat zonder de aanwezigheid van een net de vulling sneller kan geschieden, aangezien nu geen tijd verloren gaat met de gelijkmatige verdeling van het net over den ballonwand.

Was het mogelijk om in de voorafgaande regelen in algemeenen zin eenige gebreken aan te geven, die onafscheidelijk verbonden zijn aan den tot dusver gebruikelijken bolronden kabelballon, zoo zullen wij tevens gelegenheid hebben, om bij de hiernavolgende beschrijving van den vliegerballon op enkele voordeelen te wijzen, die deze ballon in het bijzonder bezit.

De vliegerballon (fig. 1) bestaat in hoofdzaak uit een langwerpige omwentelingslichaam, waarvan de lengte-as een scherpen hoek maakt met den horizon en dat dientengevolge, op overeenkomstige wijze als een vlieger, aan den wind een hellend oppervlak aanbiedt. Dit omwentelingslichaam bestaat uit een cylinder, die van onder en van boven door een halven bol begrensd is; de cylinder heeft eene wijdte van 6.2 M. bij eene lengte van $2\frac{1}{4}$ -maal de middellijn.

In het midden van den bovensten halven bol bevindt zich de hoofdventiel V van ongeveer 45 cM. wijdte, welke de gelegenheid verschafft tot het doen ontsnappen van gas; dit is noodig bij uitzetting van het gas onder hoogere temperaturen, bij het ledigen van den ballon en ook, voor het geval de ballon voor de vrije vaart wordt gebruikt, bij eene daling.

De ballon wordt slechts voor het bovenste $\frac{3}{4}$ gedeelte met waterstofgas gevuld; het onderste $\frac{1}{4}$ gedeelte, de „ballonet” genaamd, is door een tusschenwand T (fig. 2) van het bovenste deel gescheiden en wordt gevuld met buitenlucht, die door den wind in de kegelvormige opening O in den ballonwand wordt ingedreven. De tusschenwand T is echter kleiner dan het aangrenzende benedengedeelte van den ballonwand, zoodat beide nooit volkomen op elkander kunnen sluiten, maar de lucht altijd gelegenheid heeft om in de tusschengelegene ruimte te kunnen binnendringen. In geval er nu gas verloren gaat, wordt de tusschenwand T door de instroomende lucht naar boven gedrukt en zal bijv. den gestippelden stand van fig. 2 innemen; tengevolge hiervan blijft de ballonwand zelfs bij den sterksten wind strak gespannen en vertoont hij geene indeukingen. Voorts is de tusschenwand T door middel van het touw t met de hoofdventiel V in dier voege verbonden, dat deze wordt geopend, indien het gas zich eventueel uitzet en alzoo den wand T naar beneden drukt; de lengte van het touw t is daartoe zoo geregeld, dat de ventiel V begint te werken op het oogenblik, waarop de ballon geheel gevuld is. Intusschen kan de ventiel V ook met behulp van het touw t' , dat tot in den gondel reikt, naar willekeur door de bemanning geopend worden.

Zooals uit fig. 1 blijkt, is geen net aangebracht, doch is de ballon ter weerszijden voorzien van een linnen gordel GG , waaraan, door middel van het in de figuur afgebeelde touwenstelsel, de gondel is opgehangen. Tevens is hieraan de kabel bevestigd, doch niet rechtstreeks, maar met behulp van de katrol k , waarover de 4 hoofdbevestigingslijnen Pk en Qk loopen. Ten opzichte van de punten P en Q is

de plaats van k niet constant, maar verplaatst de katrol zich zoodanig, dat k steeds gelegen moet zijn op den omtrek eener ellips, die P en Q tot brandpunten en $Pk + Qk$ tot lange as heeft. Door deze wijze van bevestiging van kabel en ballon tracht men zooveel mogelijk schokkende werkingen tegen te gaan.

De juiste plaats der bevestigingspunten P en Q is van het grootste belang voor de stabiliteit van den ballon. Zij behooren gelegen te zijn in het vlak, dat den cylinder volgens de onderste beschrijvende lijn aanraakt; verder moeten de beide voorste punten Q liggen in het scheidingsvlak van den cylinder en halven bol, terwijl de punten P zich op een afstand van $\frac{9}{10}$ van de middellijn meer achterwaarts moeten bevinden. De plaats dier punten P en Q hangt ten nauwste samen met de plaats en de zwaarte van den gondel en van de gevulde ballonnet; het gezamenlijke gewicht dezer laatste onderdeelen mag beschouwd worden, eene eenigszins overeenkomstige functie bij den vliegerballon te verrichten als de staart bij den gewonen vlieger.

De aldus geconstrueerde langwerpige ballon bleek bij de beproeving aan zulke onaangename bewegingen bloot te staan, dat aan een waarnemen van uit den gondel niet te denken viel; zelfs dreigde het verblijf in den gondel af en toe gevaarlijk te worden. Deze bewegingen bestaan in korte slingeringen, op de wijze als schematisch is aangeduid in fig. 3, en verder in grootere gierbewegingen, waaraan als het ware de geheele kabel meer deelnam en welke in fig. 4 zijn aangegeven; soms combineeren zich deze bewegingen of gaan zij gepaard met verplaatsingen in verticalen zin. Onder ongunstige omstandigheden kon de ballon bij een langen kabel zelfs zijwaarts omslaan.

In dezen vorm was de ballon niet bruikbaar, en de vraag rees derhalve, om op de eene of andere wijze dat gieren en slingeren tegen te gaan. Tot dit doel is achter aan den ballon het roer R (fig. 1 en 2) aangebracht, dat den vorm heeft van een deel van een cirkelvormigen ring, waarvan de beschrijvende cirkel juist de halve middellijn heeft van den omwentelingscylinder. Dit roer R , dat zich als het ware rupsvormig tegen het onderste gedeelte van den ballon aansluit en hieraan door middel van een linnen gordel gg en het noodige touwwerk bevestigd is, heeft aan de voorzijde, nabij de opening O van de ballonnet, een open afgeknot kegelvormig gedeelte, waarvan de top gelegen zou zijn op het midden van de onderste beschrijvende lijn van den cylinder. Op deze opening O' doet zich steeds de werking van den wind gevoelen, fengevolge waarvan het roer R ook altijd met lucht zal zijn gevuld.

Om te voorkomen, dat zoowel bij de ballonnet als bij het roer lucht uit de openingen O en O' uitstroomt, zijn hierin kleppen K en K' aangebracht, die zoodanig zijn ingericht, dat de lucht wel naar binnen wordt toegelaten, doch dat zij niet meer naar buiten kan ontwijken. Intusschen zou, indien de lucht nergens uit de ballonnet kon wegstroomen, de ballon bij eventueele uitzetting van het gas uiteen kunnen slaan; vandaar de veiligheidsklep v (fig. 2), die zich automatisch opent, zoodra

de spanning van de in de ballon aanwezige lucht eene bepaalde grens overschrijdt. Eveneens is, om overtollige lucht uit het roer te kunnen laten ontwijken, eene slechts 20 cM. wijde opening o in het bovenste gedeelte van den roerwand aangebracht.

Ter verhooging van de stabiliteit en ter voorkoming van het gieren van den ballon is nog eene tweede stuurinrichting aangebracht, welke bestaat in een hulpballon (fig. 5*ab*), die, op een afstand van circa 50 Meter van den vliegerballon verwijderd, door touwen aan dezen laatste is bevestigd. Het is duidelijk, dat de hoofdballon zal trachten, den hulpballon te doen deelen in de verschillende slinger- en gierbewegingen; maar omgekeerd zal de hulpballon eene reactie op den vliegerballon uitoefenen en derhalve diens bewegingen temperen. Om den hulpballon hiertoe gemakkelijk in staat te stellen, is een zoodanige vorm gekozen, dat bij betrekkelijk klein volume de winddruk hierop zich reeds sterk doet gevoelen. Deze vorm, in fig. 6 nader aangeduid, bestaat in hoofdzaak uit 2 op elkaar rustende cirkelvormige ringen, R en r , beide met waterstof gevuld. De ruimte binnen de ringen is afgesloten, terwijl, op overeenkomstige wijze als bij de ballonnet en bij het roer, eene opening o aan den onderkant de gelegenheid verschaft, dat de wind die binnenruimte met lucht kan vullen. Voorts is deze hulpballon, ter bevordering van de eigen stabiliteit, van eene staart voorzien.

Zoowel het roer als de hulpballon steunen elkander in het tegengaan van zijdelingsche afwijkingen van den ballon; mocht eventueel een van beide worden doorschoten, dan blijft de andere die functie alleen verrichten.

Daar bij den vliegerballon misschien van kleinere slingeren maar in geen geval van eene draaiing om zijne as sprake kan zijn, zooals zich het geval voordoet bij den bolballon, zoo bestaat hier ook de mogelijkheid om, bijv. door middel van een touw zonder eind, schriftelijke mededeelingen te wisselen tusschen den ballon en de aarde, iets wat uit den aard der zaak bij den gewonen ballon-captif is uitgesloten.

Hoewel reeds op deze en vorige bladzijden op de verschillende voordeelen gewezen is, die aan den vliegerballon zijn verbonden, zoo komt het mij toch wenschelijk voor, om de uitkomsten der in de laatste jaren met dezen ballon genomen proeven te resumeeren en daarbij den vernuftigen uitvinder ongeveer op den voet te volgen:

Bij windstilte staat de ballon onder eene tamelijk steile helling onbeweeglijk aan den loodrechten kabel; draaiingen komen niet voor, daar er steeds trek genoeg is, om den ballon een vasten stand te doen innemen.

Bij wind gaat de ballon in de richting van den wind terug, totdat de kabel eene helling van 40° heeft verkregen.

Bij verandering der windstooten en ook bij verticale stroomingen verandert de ballon zeer langzaam en voor den luchtschipper nagenoeg onmerkbaar van plaats.

Bij sterken wind wordt de helling van den kabel iets flauwer.

Zijwaartsche afwijkingen komen zelden voor en zijn in elk geval gering.

Bij wind kan de gondel zelfs „overladen” worden; gevaar is hierbij

niet. Wordt in dit geval de wind minder, dan daalt de ballon langzaam tot op den grond.

Breekt de kabel, dan is met den ballon eene vrije vaart mogelijk; bijzondere gevaren zijn hieraan niet verbonden.

Het stijgvormogen van den vliegerballon blijft veel langer bestaan dan bij den bolballon, iets, wat vooral in den vestingoorlog van gewicht is.

Het hanteeren van den ballon biedt geene bijzondere moeilijkheden.

Het transport is gemakkelijker en de vulling kan nog bij veel sterker wind plaats hebben dan bij den bolballon, daar de vliegerballon niet zoo hoog boven den grond uitsteekt.

De ballon is gemakkelijk achter dekkingen te bergen en te verankeren.

De vliegerballon werd in 1892 uitgevonden door den Kapitein A. von PARSEVAL van het 3de Beiersche Infanterie-Regiment, terwijl verbeteringen werden aangebracht door den Luitenant von SIEGSFELD en door den fabrikant AUGUST RIEDINGER te *Augsburg*, door wien op dezen ballon patent is genomen. De vorm en inrichting van den ballon, zooals zij hierboven beschreven en op de plaat aangegeven zijn, kwamen geleidelijk tot stand en verschillen dan ook in menig opzicht van de oorspronkelijk ontworpenen. Het zou te ver voeren, om in dit tijdschrift de verschillende tusschenvormen aan te geven; genoeg zij het mede te deelen, dat de verschillende proeven, die in de laatste jaren met dezen ballon genomen zijn en waarin vooral de Pruisische luchtschipperafdeeling een werkzaam aandeel heeft gehad, de overtuiging hebben gevestigd, dat de vliegerballon in zijn tegenwoordigen vorm den bolballon in stabiliteit en in onafhankelijkheid van weer en wind verre overtreft, en dat hij alzoo uitnemend geschikt blijkt te zijn zoowel voor de vele militaire als voor de meteorologische doeleinden. Als practisch bewijs hiervoor zij nog vermeld, dat bij de groote Keizermanoeuvres in 1897 aan de *Main* en aan de *Kinzig* de beide Pruisische legerkorpsen met vliegerballons, het Beiersche echter met een bolballon was uitgerust. Terwijl de Pruisen dagelijks opstijgen en gewichtige waarnemingen en verkenningen verrichten konden, bleek voor de Beieren, tengevolge van den heerschenden wind, het opstijgen te eenenmale onmogelijk. Bij dergelijke overwegende voordeelen, als de practijk hier uitwijst, kan het wel niet anders, of de vliegerballon moet den bolronden ballon meer en meer als ballon-captif verdringen.

Ook schijnen, althans volgens de courantenberichten ¹⁾, de vliegerballons bij de jongste manoeuvres (Sept. 1898) in Duitschland weder uitnemend gewerkt te hebben. Opnieuw is daarbij o. a. het groote nut gebleken, dat ballonopstijgingen in den veldoorlog kunnen hebben. Hoewel in de Deutsche militaire tijdschriften, voor zoover mij bekend, tot op dit oogenblik nog geen verslag hieromtrent voorkomt, zoo wordt in het Oostenrijksche „Armeblatt” van 21 Sept. j.l. door U. aangaande de werking van de kabelballons een en ander medegedeeld.

¹⁾ Zie o. a. de Telegraaf van 20 Sept. 1898.

Nadat door U. o. m. gewezen is op de twee voordeelen, die ballonopstijgingen ontegenzeggelijk hebben boven eene verkenning met cavalerie-patrouilles, n.l. het *grootere overzicht* en het *zien en melden binnen een zeer kort tijdsbestek*, haalt de schrijver het navolgende voorbeeld aan, waarin op afdoende wijze wordt aangetoond, van hoe groot belang eene juiste verkenning met den ballon wezen kan en hoe bezwaarlijk men het hierdoor verkregen voordeel op andere wijze had kunnen verkrijgen. Het door U. genoemde voorbeeld is als volgt:

„Wie weittragend eine rechtzeitige, richtig beurtheilte Meldung aus „dem Ballon sein kann, zeigt der letzte Manövertag bei Buziás. Das „7. Corps hatte eine Vertheidigungsstellung bezogen und seine Haupt- „reserve hinter dem *rechten* Flügel aufgestellt. Das angreifende 12. Corps „gieng mit 2 Divisionen gegen die Aufstellung des 7. Corps vor und „verschob seine Reserve, eine Infanterie-Truppen-Division, zum umfas- „senden Angriffe gegen den *linken* Flügel des 7. Corps. In dem auf dem „Szilaser Berg etablierten Ballon des 7. Corps befand sich ein General- „Stabsofficier, welcher die Verschiebung der Reserve des 12. Corps „richtig beurtheilte, sie sofort dem Corpscommando meldete und letz- „terem hiedurch Gelegenheit bot, seine Reserve vollkommen a tempo „gegen den eigenen linken Flügel derart zu verschieben, dass diese „Reserve-Division in der Verfassung war, einen Gegenangriff in die „Flanke des entscheidenden Angriffes des 12. Corps durchzuführen. Man „kann ruhig behaupten, das diese Verschiebung nur auf Grund einer „Ballonmeldung möglich war. Wäre man nur auf Cavallerie Meldungen „angewiesen gewesen, so hätte die Cavallerie die Hauptangriffsrichtung „des 12. Corps zweifellos auch constatirt, es fragt sich nur zu welcher „Zeit diese Meldungen in so übereinstimmender und überzeugender „Weise beim Corpscommando eingetroffen wären, und ob es um diese „Zeit nicht schon zu spät gewesen wäre, geeignete Gegenmassregeln „zu treffen?“

Moge uit dit voorbeeld overtuigend blijken, van welke beteekenis een goed georganiseerde ballondienst kan zijn voor den oorlog te velde, zeer zeker moet hieraan nog grooter gewicht worden gehecht in den vestingoorlog of wel bij de verdediging eener stelling. Terecht vervolgt m. i. dan ook dezelfde schrijver, waar hij zegt:

„Da es sich im Gefechte für den *Vertheidiger* vor Allem darum „handelt, zu erfahren, von welcher Richtung der Hauptangriff erfolgt, „und in den Ballonbeobachtungen das Mittel liegt, dies wesentlich rasch „und verlässlicher zu erkunden, so ist die Beigabe einer Ballon-Abthei- „lung in erster Linie für eine *vertheidigungsweise Gefechtsführung* von „hohem Werte; es liegt daher, wie bei jedem neu auftauchenden „technischen Kampfmittel die Versuchung nahe, in der Einführung der „Beobachtungsballons eine Chance für die Vertheidigung zu suchen.“

Daar, waar de kabelballon eenerzijds bewijst te velde zoowel als in den vestingoorlog zulke uitstekende diensten te kunnen verrichten en anderzijds in zijn nieuwen vorm van vliegerballon zich minder afhan-

kelijk toont van weer en wind, daar behoeft het geen nader betoog, of dit oorlogsmiddel zal meer en meer de aandacht op zich gaan vestigen, terwijl in de toekomst wel degelijk met ballonwaarnemingen rekening zal moeten worden gehouden.

Reeds zal nog dit jaar Oostenrijk tot het aanschaffen van vliegerballons overgaan, hoewel niet geheel in den vorm als boven werd beschreven. De ervaringen, opgedaan bij de winteroefeningen van 1897—'98 hebben geleerd, dat het aanbeveling verdient, om *in plaats van den hulpballon*, aan den vliegerballon ter weerszijden een draagvlak van 10 M². aan te brengen, waardoor de stabiliteit nog schijnt te worden verhoogd. Deze beide draagvlakken, die min of meer als zeilen schijnen te werken, zijn, zooals de figuren 7 en 8 schematisch aangeven, aan den gordel GG aangebracht, en beslaan $\frac{1}{2}$ à $\frac{1}{3}$ van de ballonlengte. Door middel van touwen, die aan den gondelring bevestigd zijn, wordt belet, dat de zeilen in de hoogte kunnen slaan.

Ook is deze allernieuwste wijziging reeds bij de jongste Septembermanoeuvres in Duitschland toegepast. De velduitrusting eener luchtschipperafdeeling bestond daarbij uit het navolgende materieel:

- 3 ballons, waarvan een als reserve, elk met 600 M³. inhoud;
- 1 kabelwagen met windas en 1100 M¹. kabel;
- 8 wagens voor het vervoer der buizen (flesschen); en
- 2 gereedschapswagens.

De ballons, zoowel als de gondel en de touwnetten, worden op de gereedschapswagens vervoerd.

De gaswagens bevatten elk 20 stalen flesschen, die bij een gewicht van 52 KG. elk, een inhoud van 36 Liter, en bij een druk van 150 atmosfeeren circa 5 M³. gas bevatten; de flesschen zijn van ventielen voorzien.

De uitstreamingsbuizen worden in eene gemeenschappelijke buis geleid, die alle wagens met elkaar verbindt en die uitmondt in den ballon, welke op den grond wordt uitgelegd om gevuld te worden. Door achtereenvolgens de ventielen te openen, waarbij elke wagen door 1 man bediend wordt, is het mogelijk den ballon ongeveer in een kwartier te vullen.

Eene volledige vulling is niet noodig, omdat de ballon in de hoogere ijlere luchtlagen toch gas verliezen zou. Voor een ballon van 600 M³. is 550 M³. gas voldoende, welke vulling de ballon gedurende 2 dagen behoudt; daarna moet hij weer bijgevuld worden.

De waarnemer in den ballon is telefonisch met de aarde verbonden; 6—8 officieren en ordonnansen brengen de berichten verder.

De luchtschipperafdeeling stelt zich achter de eene of andere dekking op circa 5 KM achter de gevechtlinie op.

De bedieningsmanschappen bedragen 80 man, waaronder 10 onderofficieren, onder commando van 1 kapitein en 6 luitenants. Hierbij komen dan nog de officieren, die voor den waarnemingsdienst worden gecommandeerd.

Is het wagenpark opgesteld, dan is na het daartoe gegeven commando de vulling in 15 minuten gereed; het oplaten (evenals het neerlaten) duurt met de looprol 6—8 minuten, zoodat ongeveer 20—25 minuten, nadat de ballon is uitgelegd, reeds het eerste bericht van een ballonwaarneming kan inkomen.

De ballon van 600 M³. inhoud is in staat, 2 personen tot op 400 M. en 1 persoon tot op 1100 M. in de hoogte te voeren.

De oefeningen, die in de laatste jaren bij de Keizermanoeuvres hebben plaats gehad, toonden aan, dat de bolballon van de 10 dagen gemiddeld slechts 3-maal, de vliegerballon daarentegen 7-maal kan opstijgen; om deze reden zijn bij de jongste manoeuvres in het geheel geen bolballons medegevoerd.

Volgens particuliere mededeeling was op de Jubileum-tentoonstelling te Weenen een vliegerballon aanwezig van 1000 M³. inhoud en bleek ook daar, vooral bij wind, het groote voordeel van deze ballonsoort boven den tot dusver gebruikelijken bolballon, waarvan zich aldaar eveneens een exemplaar met een kubieken inhoud van 1300 M³. bevond. De omstandigheid, dat tal van rijken, o. a. zelfs Japan, een gedelegeerde naar deze tentoonstelling zonden, ten einde meer van nabij met den vliegerballon in kennis te komen, wijst ten duidelijkste op de groote belangstelling, die van verschillende zijden voor deze uitvinding wordt betoond.

Indien de vliegerballon zijn aanvankelijken goeden naam blijft handhaven — en er is alle reden, om dit aan te nemen —, dan mag met recht worden verwacht, dat hij zich weldra een weg zal banen tot in de legers van de verschillende rijken, inzonderheid van die staten, wier verdediging gebaseerd is op een langdurigen vestingoorlog; te meer, wanneer deze gevoerd zal moeten worden in vaak bedekte terreinen, waarin wellicht, tengevolge van gestelde inundaties, aan eene gewone verkenning verschillende bezwaren in den weg staan.

BREDA, 1898.

C. NOBEL,
1e Luitenant-Ingénieur,
Leeraar aan de Kon. Mil. Acad.

Correspondentie.

AMSTERDAM, 20 October 1898.

Geachte Heer Hoofdredacteur!

Voor het hierna volgend schrijven aan den Heer Hoofdredacteur van de „*Militaire Gids*” vroeg ik vergeefs plaatsing in dat tijdschrift. De redactie oordeelde 't beter de repliek niet op te nemen, daarbij tevens erkennende dat deze, wat vorm en inkleeding betreft, eer aanleiding geeft tot waardeering dan tot afwijzing.

Toch lijkt het mij geen onbillijk verlangen dat de tegen een *openbaar* stuk gerichte critiek evenzeer openbaarheid erlange.

Mag ik beleefdelijk aan U de daartoe verlangde gastvrijheid vragen?

Hoogachtend,

Uw dienstw. dienaar,

P. G. WEURINGH.

Kapt. 7^e Reg. Inf.

AAN

DEN HEER HOOFDREDACTEUR

VAN DE „*Militaire Gids*.”

Hoogedelgestrengte Heer!

Met veel belangstelling nam ik kennis van Uw artikel in de jongste aflevering van bovengenoemd tijdschrift, getiteld: „Liefde voor ondergeschikten.” De daarin vervatte behartigenswaardige wenken verdienen zeer zeker ons aller sympathie, en met algeheele instemming volgde ik dan ook Uwe verhandeling daaromtrent.

Toch kan ik na lezing van het geheele stuk een gevoel van misnoegdheid moeilijk onderdrukken. Naast het goede, dat met betrekking tot de behandeling van minderen van de zijde hunner meerderen door U wordt geconstateerd, valt dienaangaande volgens den verderen inhoud van Uw opstel nog zoo enorm veel te laken.

't Zij met alle bescheidenheid opgemerkt, Geachte Heer Hoofdredacteur, dat naar mijne innige overtuiging dit verwijt geenszins verdiend mag heeten.

Op blz. 266 van de bedoelde aflevering wordt betoogd (en terecht, want dat spreekt vanzelf; zie o. a. Artikel 183, derde lid, van het Regl. op

den Inw. Dienst der Inf.), dat de autoriteit, die de straf oplegt, den schuldige persoonlijk moet hooren. Iets verder wordt gezegd dat tegen dit beginsel uit gemakzucht „zeer, *zeer* dikwerf wordt gezondigd.” In de laatste alinea van genoemde bladzijde is sprake van chefs die niet van drukte houden, en die op dien grond „veelal” maar niet al te nauw naar de balans kijken, wanneer een officier een strafbaar feit rapporteert; zulks als gevolg van de meening dat een feit, gerapporteerd door een officier, gestraft *moet* worden omdat deze zich anders gekrenkt zou gevoelen. In datzelfde verband wordt gewag gemaakt van „anderen”, die te goeder trouw van meening zijn dat het veel beter is „onbillijk” te zijn, dan zelfs maar den schijn aan te nemen dat een meerdere zich zou kunnen vergissen. De goede toepassing der krijgstucht, zoo lezen wij verder, eischt veel toewijding, veel tijd, veel moeite, en daardoor vinden „zoo velen” — die in beginsel met het bovenstaande ¹⁾ medegaan — de gevallen niet zelden zóó eenvoudig dat „onderzoek in casu heusch onnoodig schijnt”; enz.

Zeer zeker, Geachte Heer Hoofdredacteur, het volmaakte is niet van deze wereld. En wie zou durven beweren, dat, ook waar het geldt de somtijds zoo moeilijke appreciatie van een strafbaar feit, met den besten wil wel eens niet zou kunnen worden misgetast, zoowel ten voordeele als ten nadeele van den beschuldigde? Maar m. i. behooren zoodanige gevallen tot de *hooge uitzonderingen* en zijn ze onvermijdelijk te aanvaarden als onvolkomenheden, die den menschelijken arbeid nu eenmaal aankleven. Als ik uit mijne persoonlijke ervaring naga hoe conscientieus *elke* strafzaak, ook de geringste, behandeld wordt, en hoe nauwgezet de belangen van de minderen door hunne meerderen worden behartigd, dan geloof ik dat de hiervoren aangehaalde woorden: zeer, *zeer* dikwerf; veelal; zoovelen; e. d.; ter plaatse, waar zij in het opstel worden aangetroffen, inderdaad eene miskennis bevatten van de welwillende, belangstellende en naar rechtvaardigheid strevende gezindheid der officieren jegens hunne minderen. Veeleer is er reden tot lof over de gelukkige wijze, waarop te onzent in de practijk de eischen van humaniteit en welwillendheid met de handhaving der discipline in overeenstemming worden gebracht.

Ten volle waardeerende het vele behartigenswaardige dat het bedoelde Gidsartikel bevat, meen ik echter dat tegen het hiervoren aangestipt gedeelte van dat opstel een kort woord van protest niet achterwege mag blijven.

Met eerbiedige gevoelens van hoogachting,

van U Hoogedelgestreng de dienstw. dienaar,

P. G. WEURINGH,

AMSTERDAM, 24 Sept. '98.

Kapt. 7^e Reg. Inf.

¹⁾ De in het opstel ontwikkelde denkbeelden.

BOEKAANKONDIGING.

Onze defensie, door H. AALDERINK. Uitgave van NOORMAN & Co.
Groningen, 1898.

Tot het wekken van meer belangstelling in onze landsdefensie is het verspreiden van kennis omtrent de inrichting onzer weermacht, zooals deze in den loop der tijden geregeld was en zooals zij thans bestaat, zeer zeker in de eerste plaats noodig. Die meerdere kennis toch, leidt tot juistere waardeering, opent het oog voor bestaande onvolkomenheden en vestigt de overtuiging, dat de hoogste belangen van den Staat gemoeid zijn bij het scheppen van eenen meer met de eischen des tijds overeenstemmenden toestand. Eerst wanneer die overtuiging, op zaakkennis gegrond, verkregen is, mag men verwachten, dat met ernst gearbeid zal worden aan verbetering van het bestaande.

Uit dit oogpunt bezien, heeft de arbeid van den Heer AALDERINK ongetwijfeld groote verdiensten. Zij, die zich een beeld wenschen te vormen van onze defensie te land en te water, zooals deze was en is, zullen zijn werk stellig niet onbevredigd ter zijde leggen.

In drie afdeelingen gesplitst, behandelt S. achtereenvolgens: het leger, de vloot en de schutterij en geeft ten aanzien van elk dier onderdeelen, zoowel een algemeen historisch overzicht van de verschillende regelingen, welke elkander tot het jaar 1848 opgevolgd hebben, als eene meer in bijzonderheden afdalende verhandeling omtrent hetgeen op het gebied der defensie in de laatste halve eeuw is tot stand gekomen. De beide eerste afdeelingen worden gevolgd door eene opgave van de kosten, welke aan de beide, daarin besproken takken van dienst in de laatste vijftig jaren besteed zijn.

Doordrongen van de noodzakelijkheid, dat de inrichting onzer weerbaarheid in voldoende staat zij, dringt de S. dan ook met klem aan op het alsnog aanbrengen van die hervormingen in leger en vloot, welke noodzakelijk zijn, opdat beide instellingen afdoenden waarborg zullen geven voor het bereiken van het doel, dat beoogd wordt, nl. het bewaren van 's lands onafhankelijkheid. Aan de schutterij behoort naar S.' meening — en daarin staat hij zeker niet alleen — zoo spoedig mogelijk het doodvonnis te worden voltrokken, dat bij de laatste grondwetsherziening over die instelling is uitgesproken.

Wij hopen, dat het geschrift van den Heer AALDERINK in veler handen moge komen.

***

Ter aankondiging ontvangen boekwerken:

Beschouwingen naar aanleiding van de vredesboodschap van den Czaar, door H. OOLGAARDT. 's *Gravenhage*, 1898. DE GEBROEDERS VAN CLEEF.

Aperçu historique sur la cavalerie, par MAURICE DE MAEDE D'AERTRYCKE, Lieutenant de cavalerie, adjoint d'état-major. *Gand*, 1898. Imprimerie A. SIFFER.

Levensbericht van J. P. J. W. KORNDÖFFER, door Dr. A. S. KOK. Overgedrukt uit de levensberichten van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, 1897—1898. Boekhandel en Drukkerij, voorheen E. J. BRILL. Leiden, 1898.

Op expeditie tegen de Dajaks, door A. F. CREMER. Amsterdam, 1898. E. L. E. VAN DANTZIG.
